

Zemkopības ministrija

Kopējās lauksaimniecības politikas nākotne:

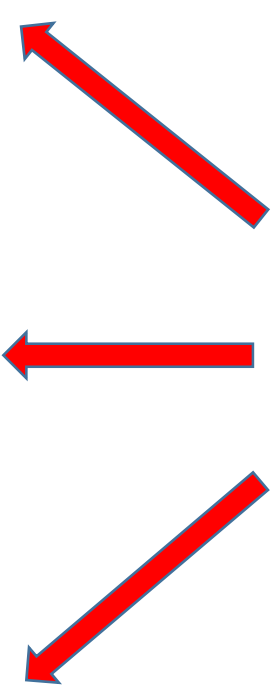
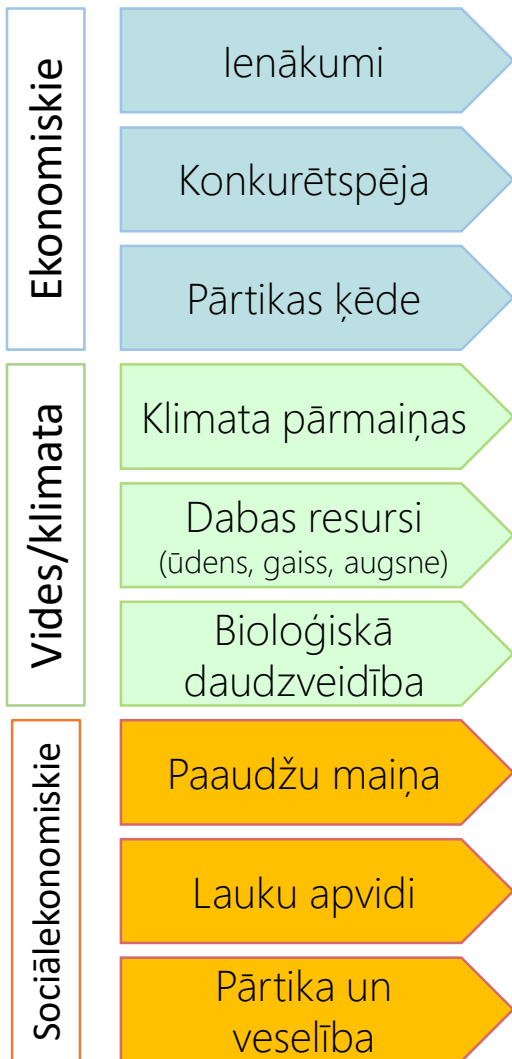
**Tematiskā darba grupa:
Investīcijas
1.sanāksme**

15.04.2019.

Zemkopības ministrija

Latvijas un Kopējās lauksaimniecības politikas mērķi

**Kādiem mērķiem/saņēmējiem
un kādā apmērā
nepieciešamas investīcijas?
Ko vēlamies sasniegt?**

Lauku attīstības pasākumi

LAP 2014-2020

- Agrovide un klimats
- Bioloģiskā lauksaimniecība

- Natura 2000 maksājumi

- Maksājums apgabaliem ar dabas ierobežojumiem

- **leguldījumi materiālajos aktīvos**
- **Lauksaimniecības potenciāla atjaunošana**
- **Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība**
- **Pamatpakalpojumi**
- **leguldījumi meža platību paplašināšanā un uzlabošanā**

- Apdrošināšanas prēmija

- Sadarbība
- Ražotāju grupu, org. izveide
- Leader

- Zināšanu pārnese
- Konsultāciju pakalpojumi

LAP 2021-2027

- Vides, klimata un citas pārvaldības saistības

- Natura (Platībatkarīgie ierobežojumi, kas izriet no noteiktajām obligātajām prasībām)

- Dabiskie vai citi platībatkarīgie ierobežojumi

- **Investīcijas**

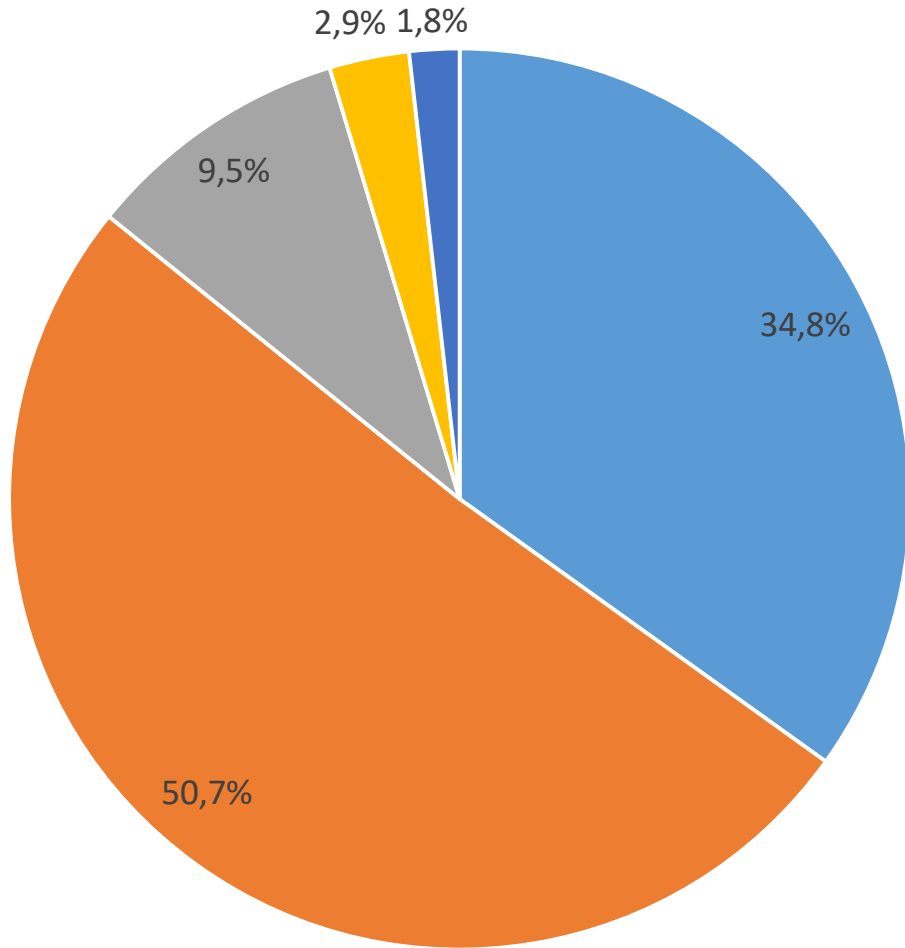
- **Gados jaunu lauksaimnieku un lauku jaunu uzņēmumu darbības uzsākšana**

- Riska pārvaldības instrumenti

- Sadarbība

- Zināšanu apmaiņa un informēšana

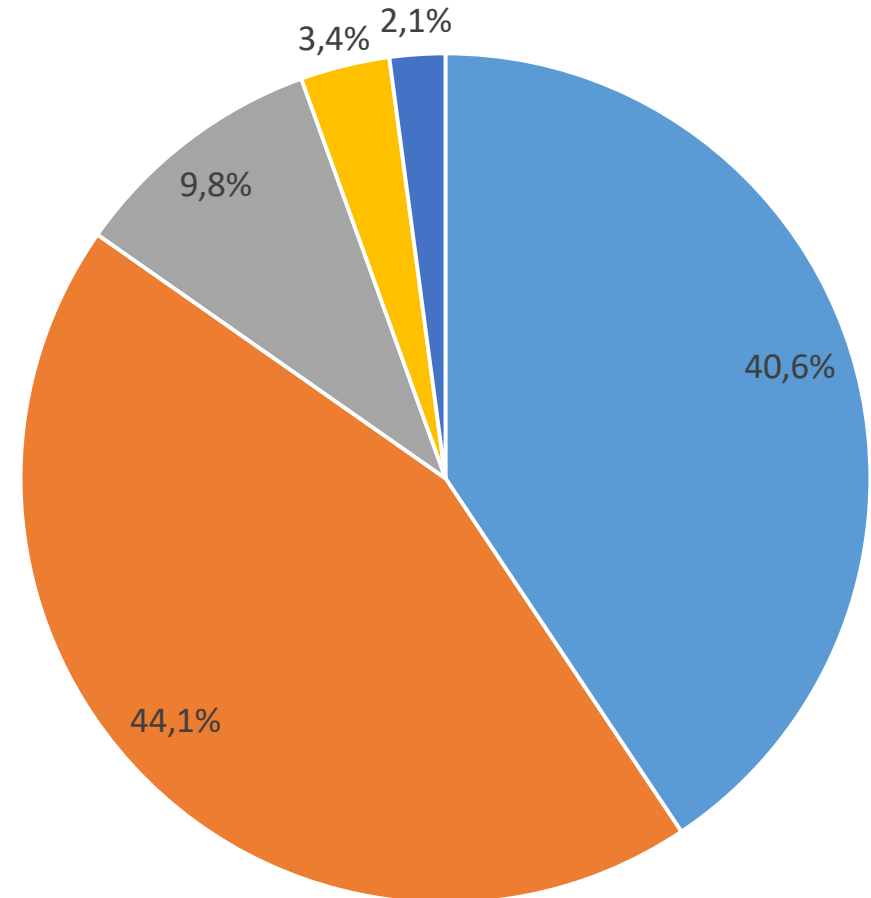
Saimniecību struktūra pēc LIZ ha, **CSP**

■ līdz 5 ha ■ 5-30 ha ■ 30-100 ha ■ 100-250 ha ■ virs 250

**69 933 saimniecības, kas aptver 1,93 ha LIZ
(CSP, 2016)**

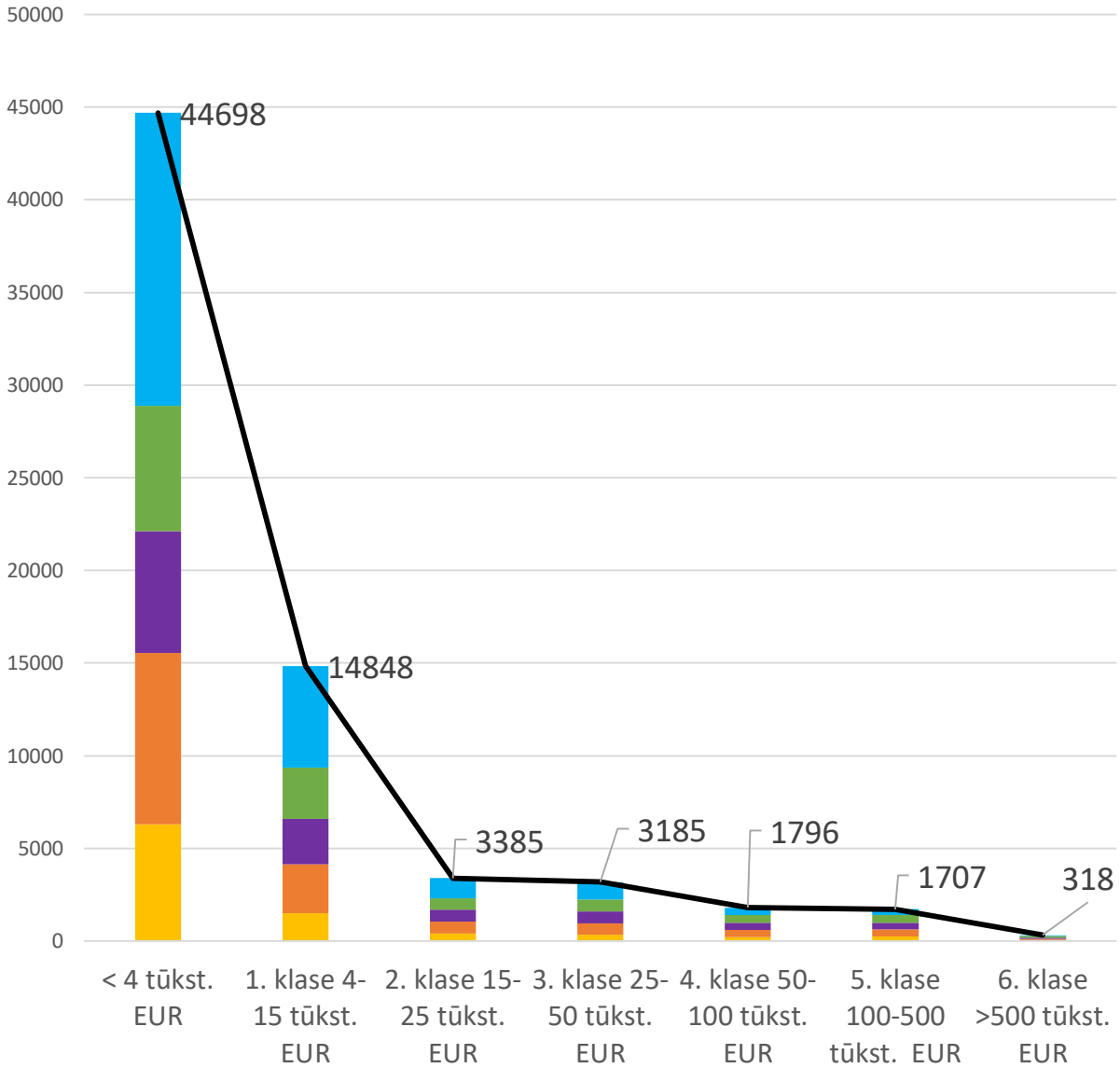
Saimniecību struktūra pēc VPM un MLS pieteiktajiem LIZ ha, **LAD**

■ līdz 5 ha ■ 5-30 ha ■ 30-100 ha ■ 100-250 ha ■ virs 250

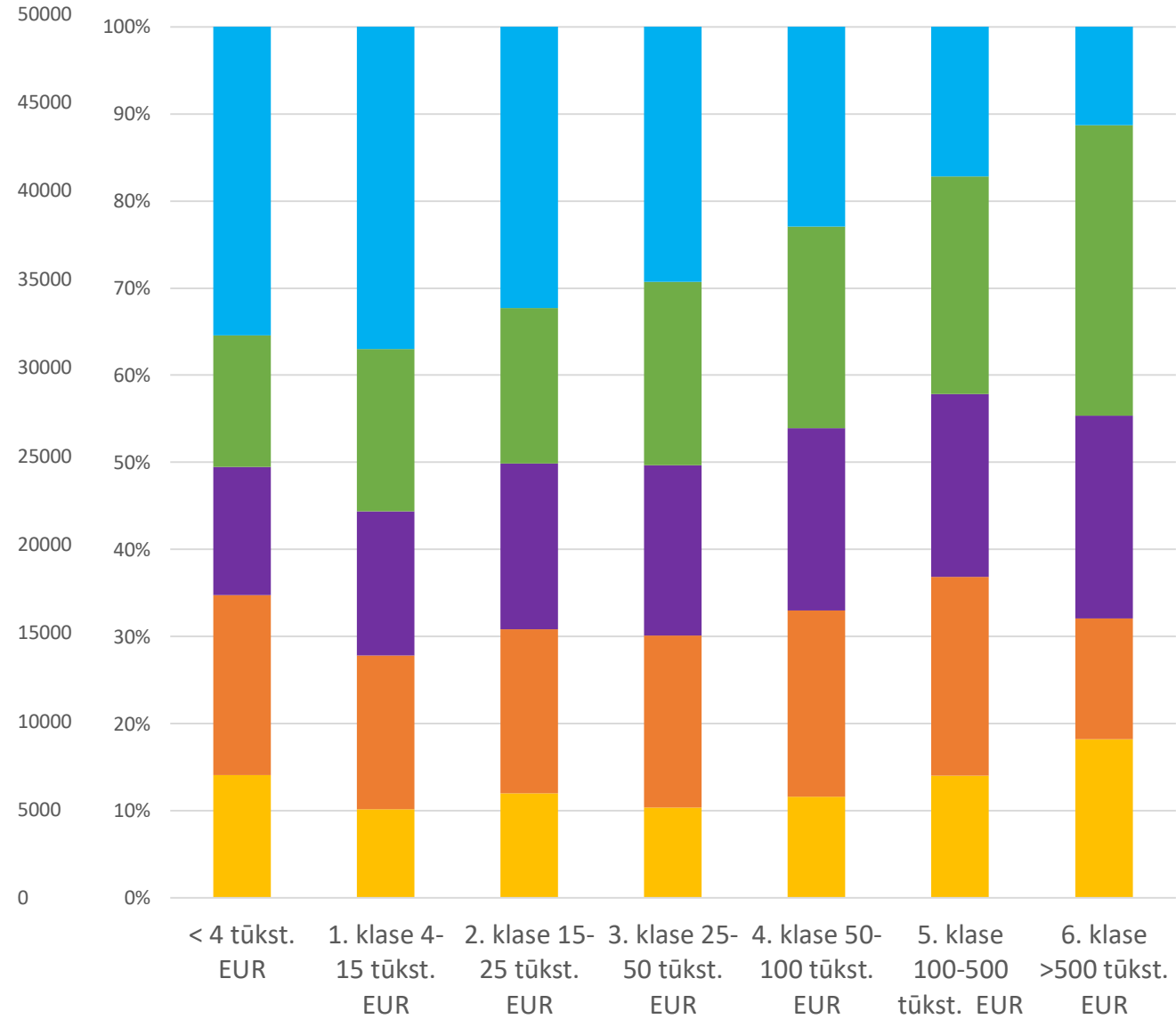
**57 522 saimniecības, kas aptver 1,72 ha LIZ
(LAD, 2018)**

Lauku saimniecību skaits pēc saimniecību ekonomiskā lieluma reģionos (2016), CSP

■ Pierīgas reģions
 ■ Vidzemes reģions
 ■ Kurzemes reģions
■ Zemgales reģions
 ■ Latgales reģions
 — Skaits kopā

Lauku saimniecību īpatsvars pēc saimniecību ekonomiskā lieluma reģionos (2016), CSP

■ Pierīgas reģions
 ■ Vidzemes reģions
 ■ Kurzemes reģions
■ Zemgales reģions
 ■ Latgales reģions

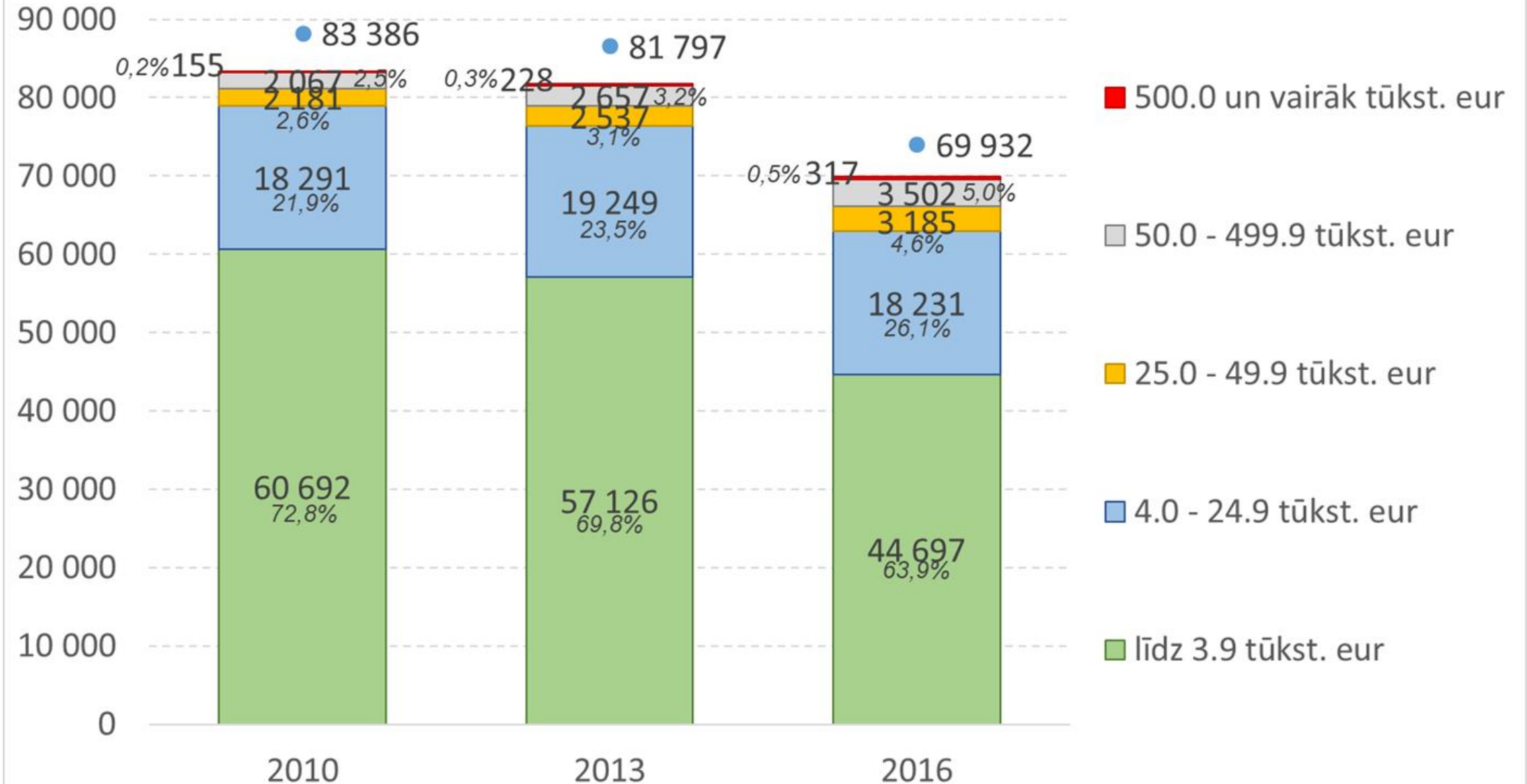
Lauku saimniecību grupējums pēc izmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) un ekonomiskā lieluma grupām 2016.gadā

Platība LIZ	< 4 tūkst. EUR	1. klase 4-15 tūkst. EUR	2. klase 15-25 tūkst. EUR	3. klase 25-50 tūkst. EUR	4. klase 50-100 tūkst. EUR	5. klase 100-500 tūkst. EUR	6. klase >500 tūkst. EUR	Kopā
Nav LIZ	260	20	4	1	1	3	8	297
līdz 5 ha	22375	1812	78	23	10	2	3	24303
5-30 ha	21197	11727	1778	615	92	23	6	35438
30-100 ha	801	1242	1434	2239	803	126	2	6647
100-250 ha	43	34	88	286	806	733	5	1995
virš 250	21	11	4	22	83	819	292	1252
Pavisam	44697	14846	3385	3185	1795	1707	317	69933

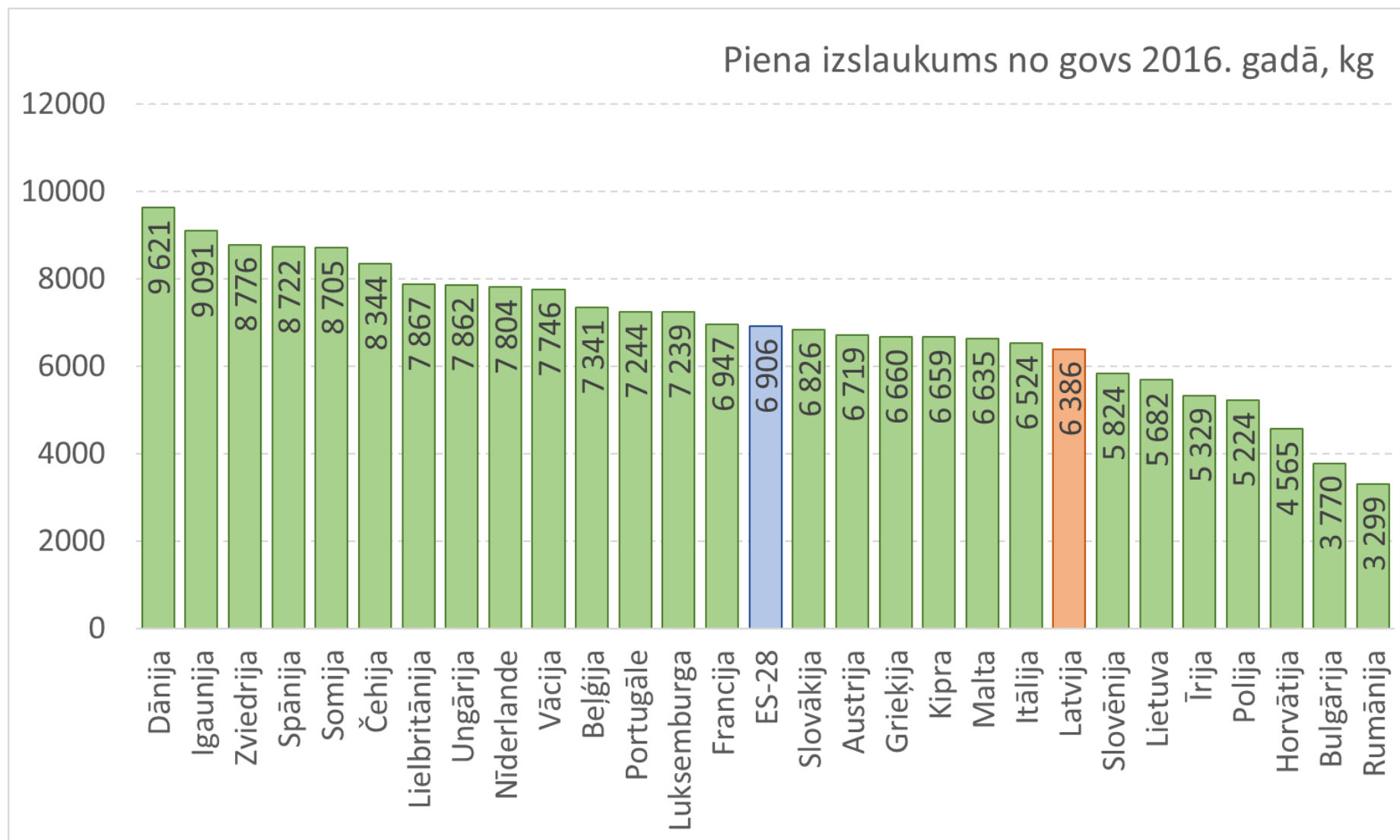
Avots: CSP 2016.gada lauku saimniecību struktūras apsekojuma rezultāti

Samazinās saimniecību skaits, īpaši mazās

Saimniecību skaits pēc ekonomiskās lieluma grupas (ELV)

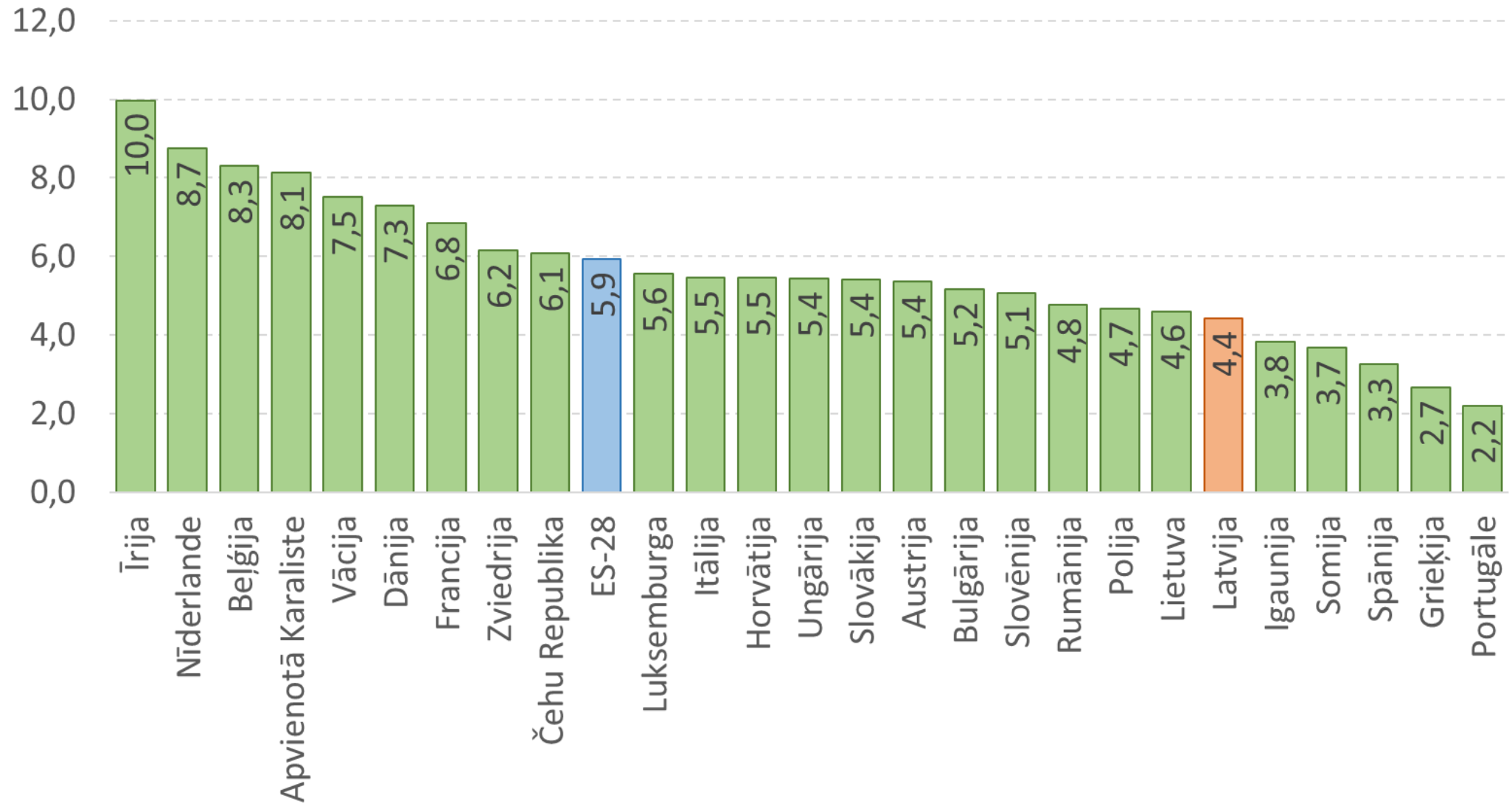

Zema produktivitāte – izslaukums no govīm

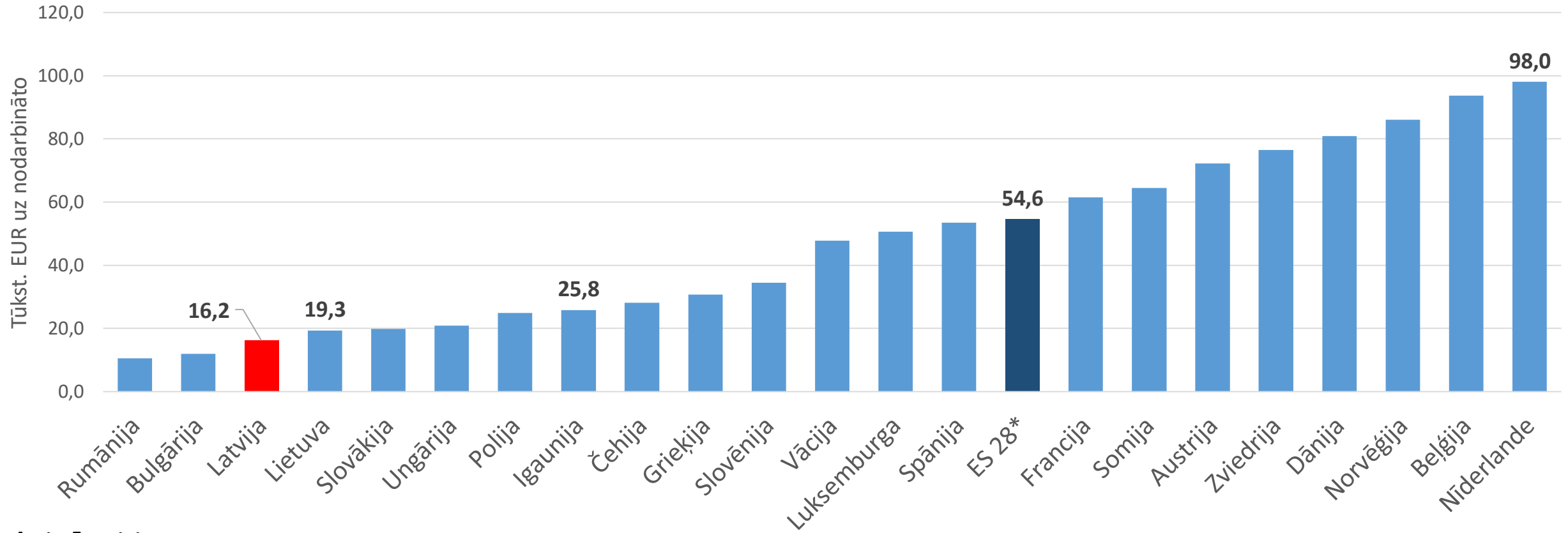

Zema produktivitāte – kviešu ražība

Kviešu sējumu ražība 2019. gadā, t/ha (izņemot Maltu un Kipru)

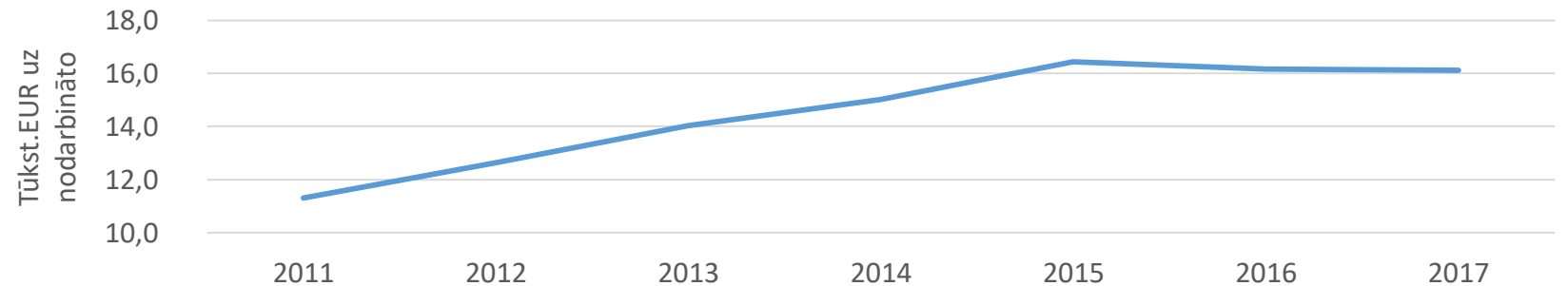

Darbaspēka produktivitāte pārtikas un dzērienu ražošanas nozarē ES 2016. gadā

Avots: Eurostat

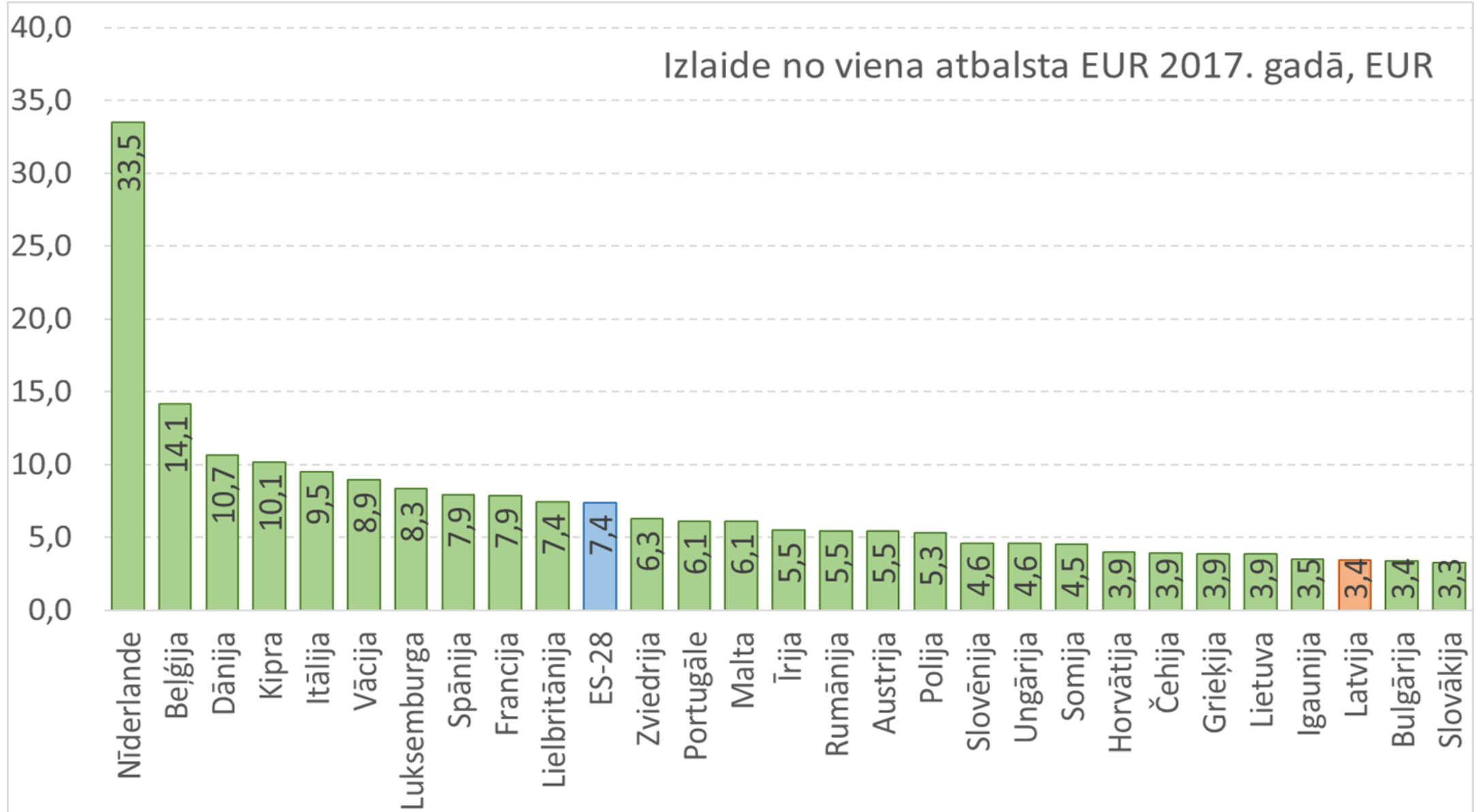
*ES 28 rādītājs par 2015. gadu

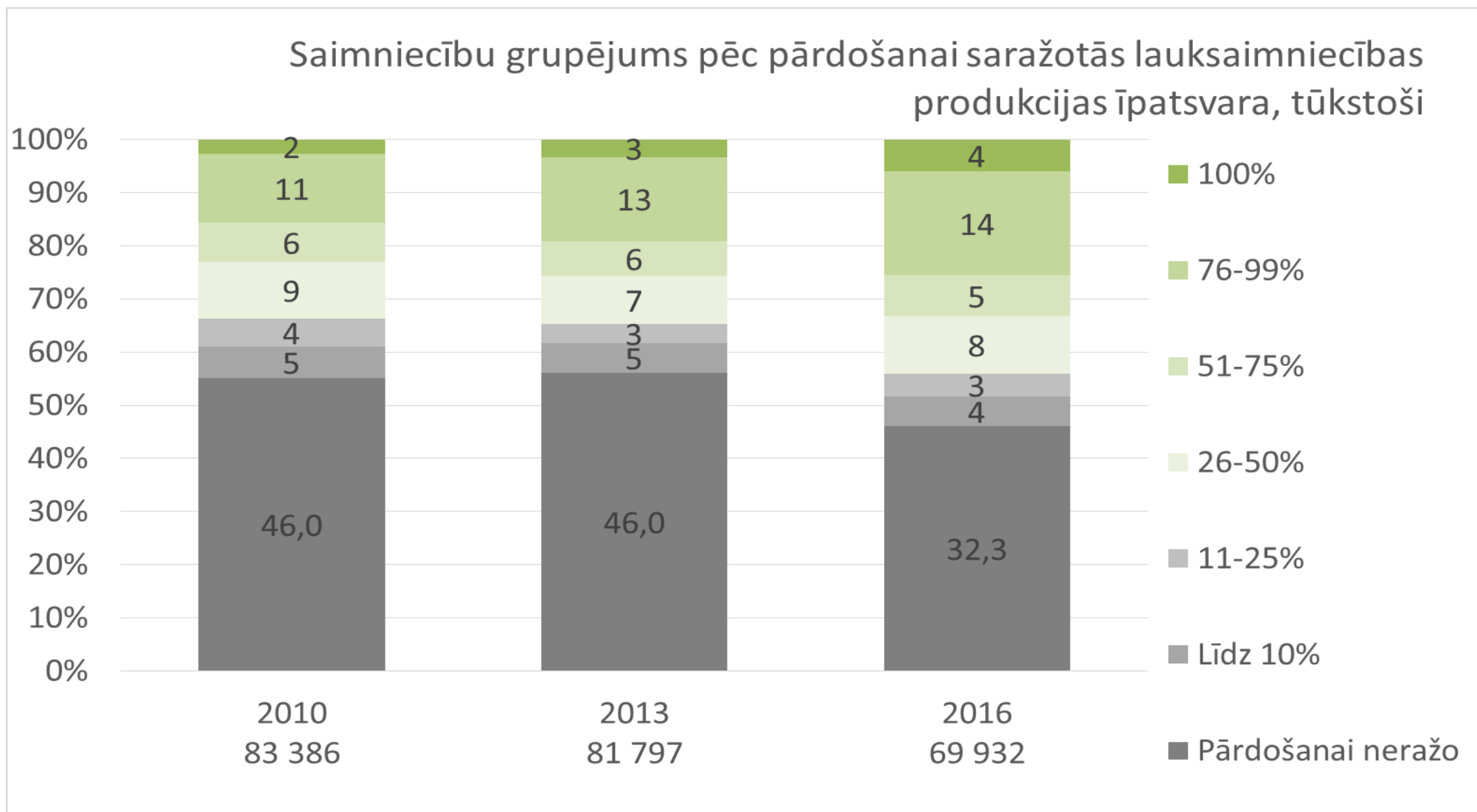
Darbaspēka produktivitāte pārtikas un dzērienu ražošanas nozarē Latvijā 2011.-2017. gadā

Avots: CSP

Zema atbalsta atdeve

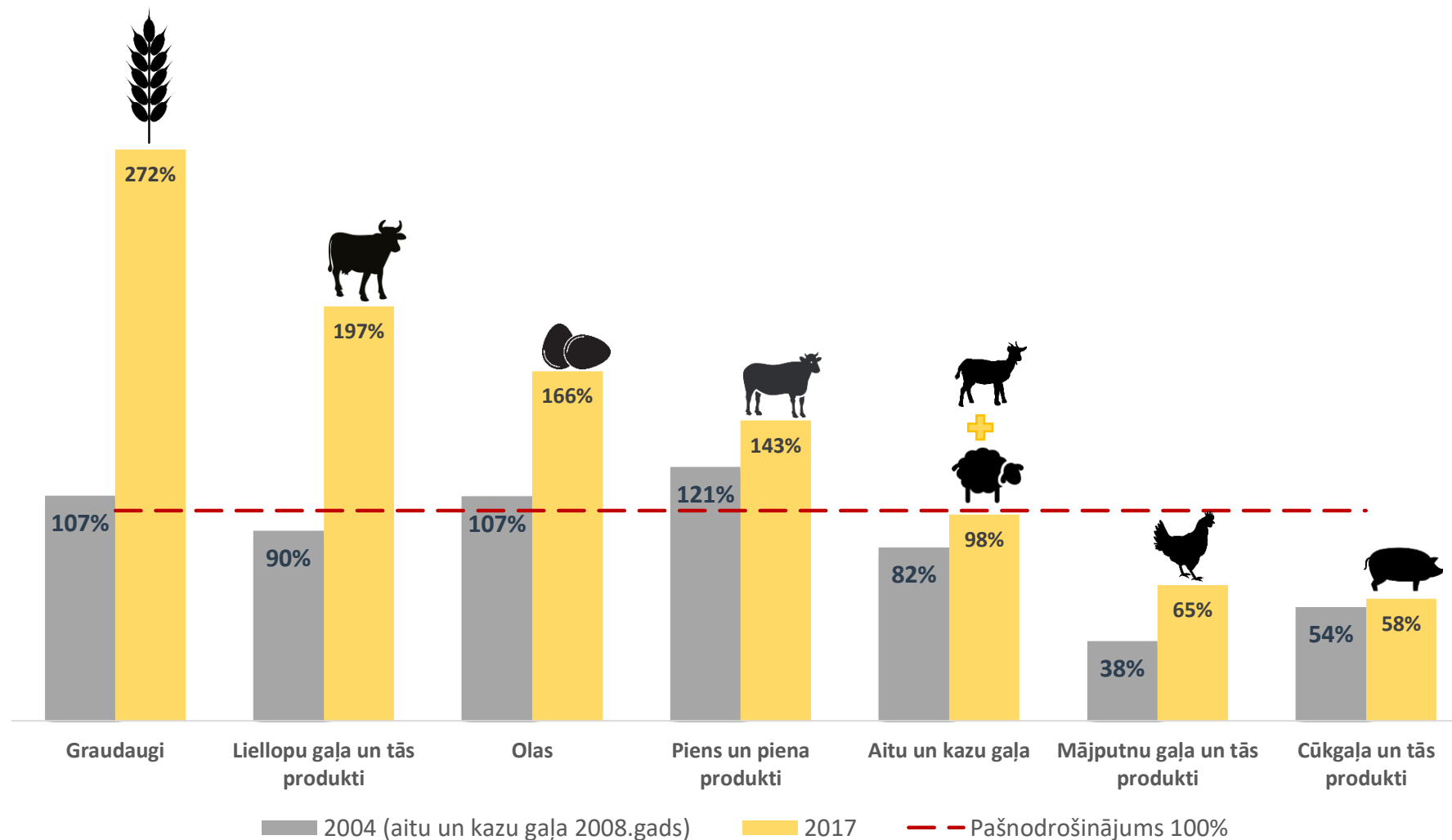
Pašpatēriņa saimniecības – 46%

Zemkopības ministrija

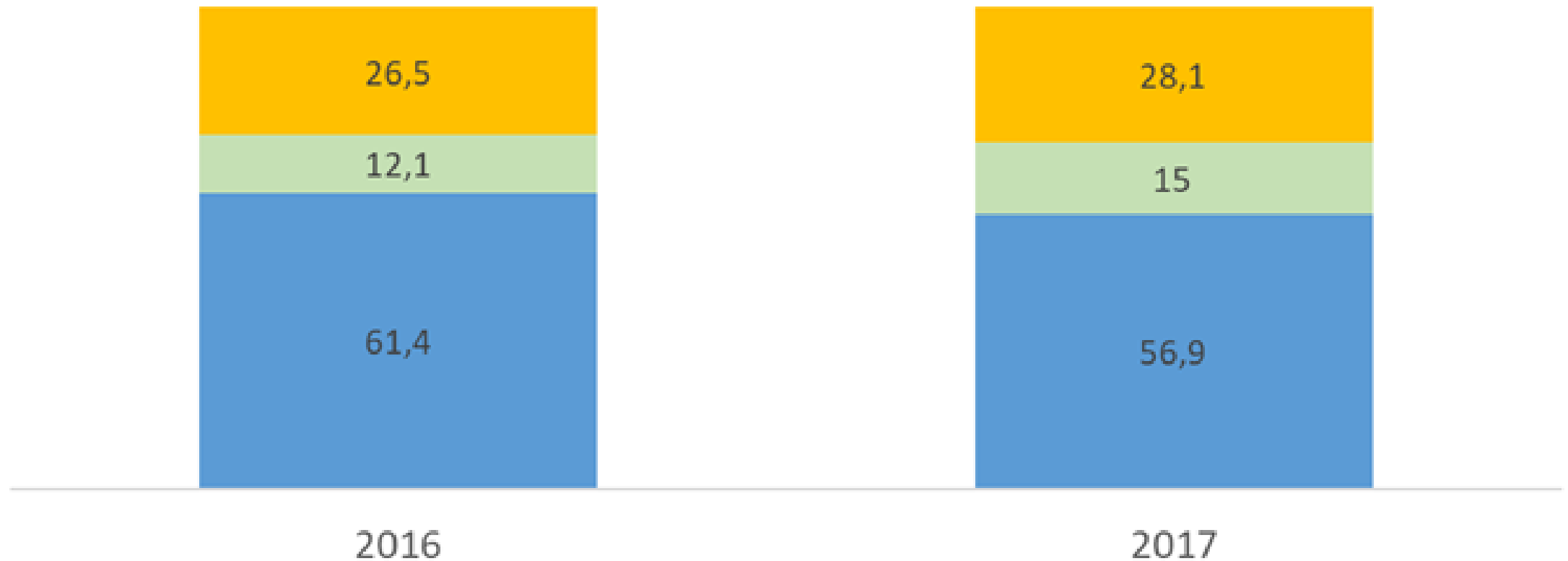
Augsts pašnodrošinājuma līmenis vairākām produktu grupām

Primārie lauksaimniecības produkti dominē eksportā

Latvijas izcelsmes pārtikas un lauksaimniecības produktu eksports,
% no kopējās eksporta vērtības

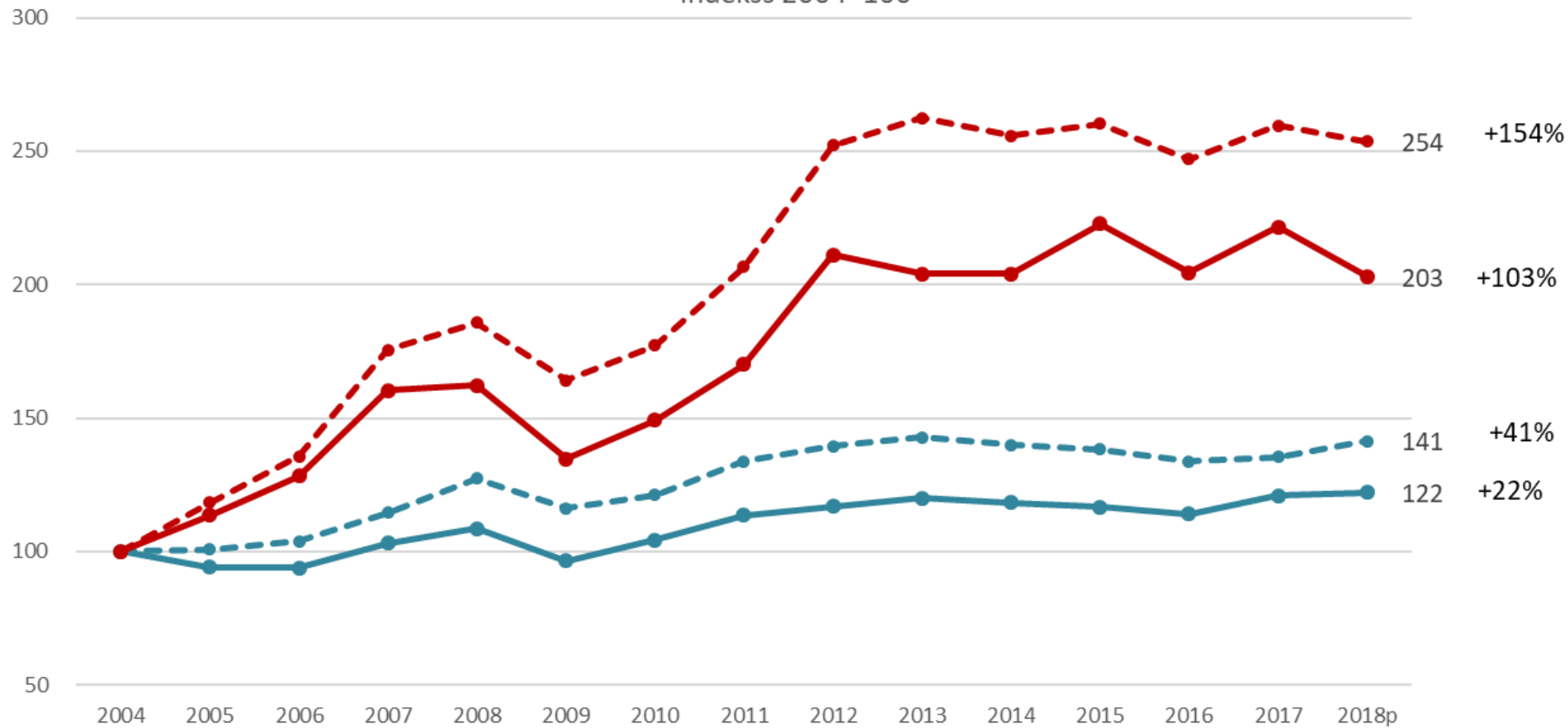
■ Nepārstrādāti produkti ■ Pirmās pakāpes pārstrādes produkti ■ Pārstrādāti produkti

Izmaksas pieaug straujāk nekā izlaide

izlaide un izmaksas (starppatēriņš)

indekss 2004=100

izlaide - ES27

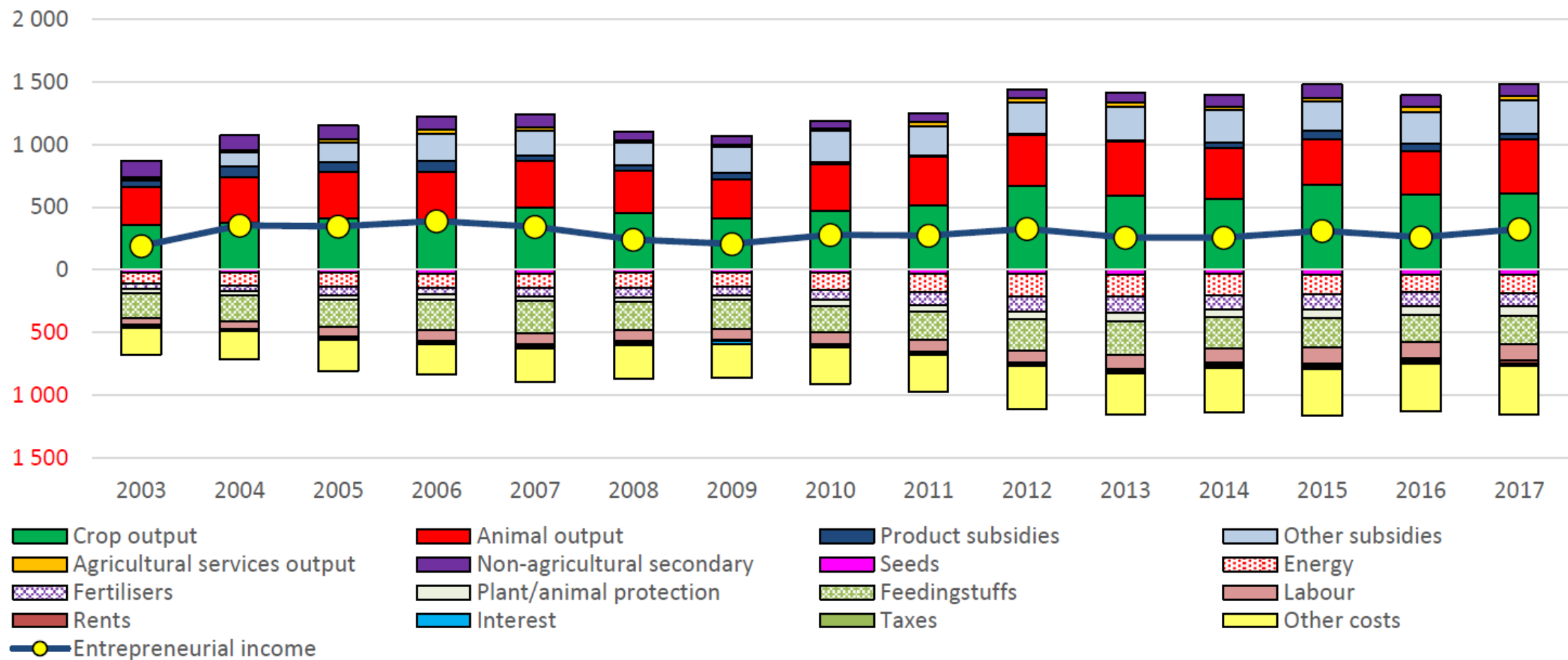
izmaksas - ES27

izlaide - LV

izmaksas - LV

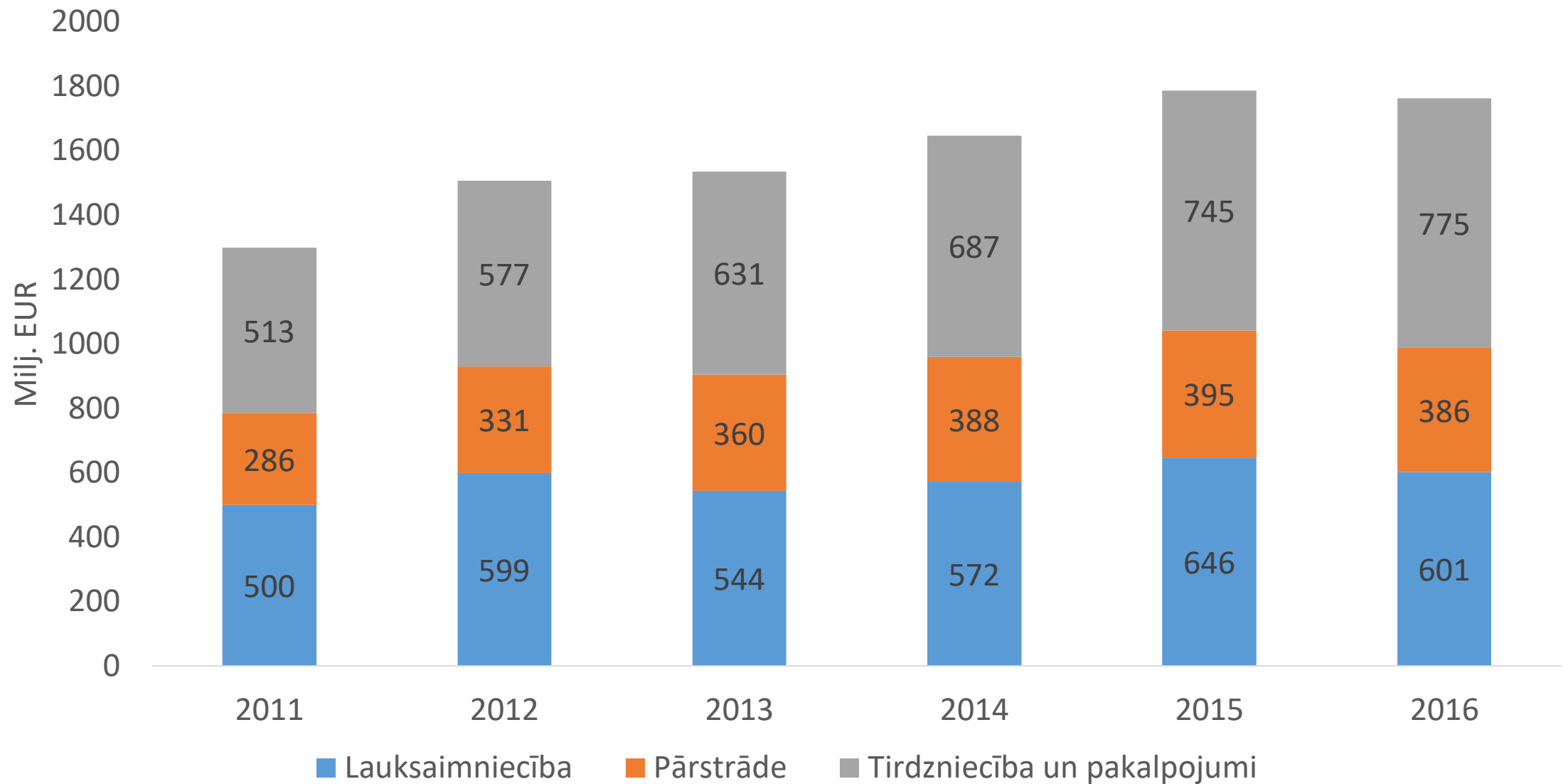
Izmaksu un ieņēmumu struktūra lauksaimniecībā

Cost and revenue structure of agricultural income (real prices) in million EUR

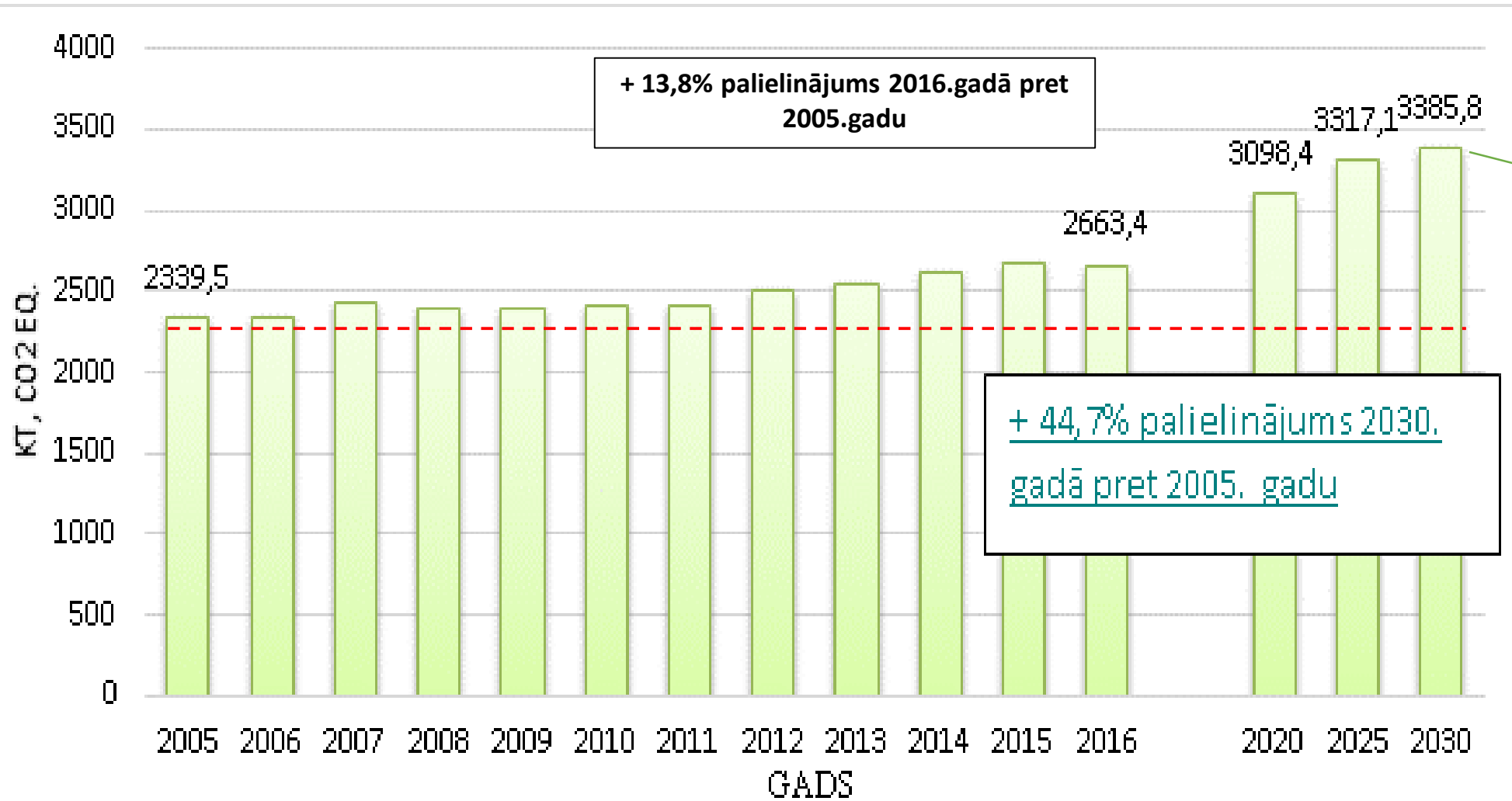

Source: EUROSTAT

Lauksaimnieku radītā pievienotā vērtība samazinās pārtikas ķēdē

SEG emisijas - jāsamazina

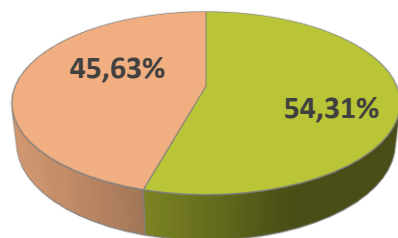

Esošie pasākumi, kas iekļauti prognozē un kuru īstenošana tiks turpināta, ievērojot pašreizējo ieviešanas tempu:

- **Kūtsmēslu uzglabāšanas nosacījumi**
- **Biogāzes ražošana**
- Pākšaugu iekļaušana augsekā
- Bioloģiskā un integrētā lauksaimniecība
- **Precīzā augkopība un lopkopība**
- Mēslošanas plāni
- **Slāpekļa apsaimniekošanas nosacījumi īpaši jutīgajās teritorijās un prasības kūtsmēslu izklidei**

Gaiss - Amonjaka emisiju samazināšana lauksaimniecībā

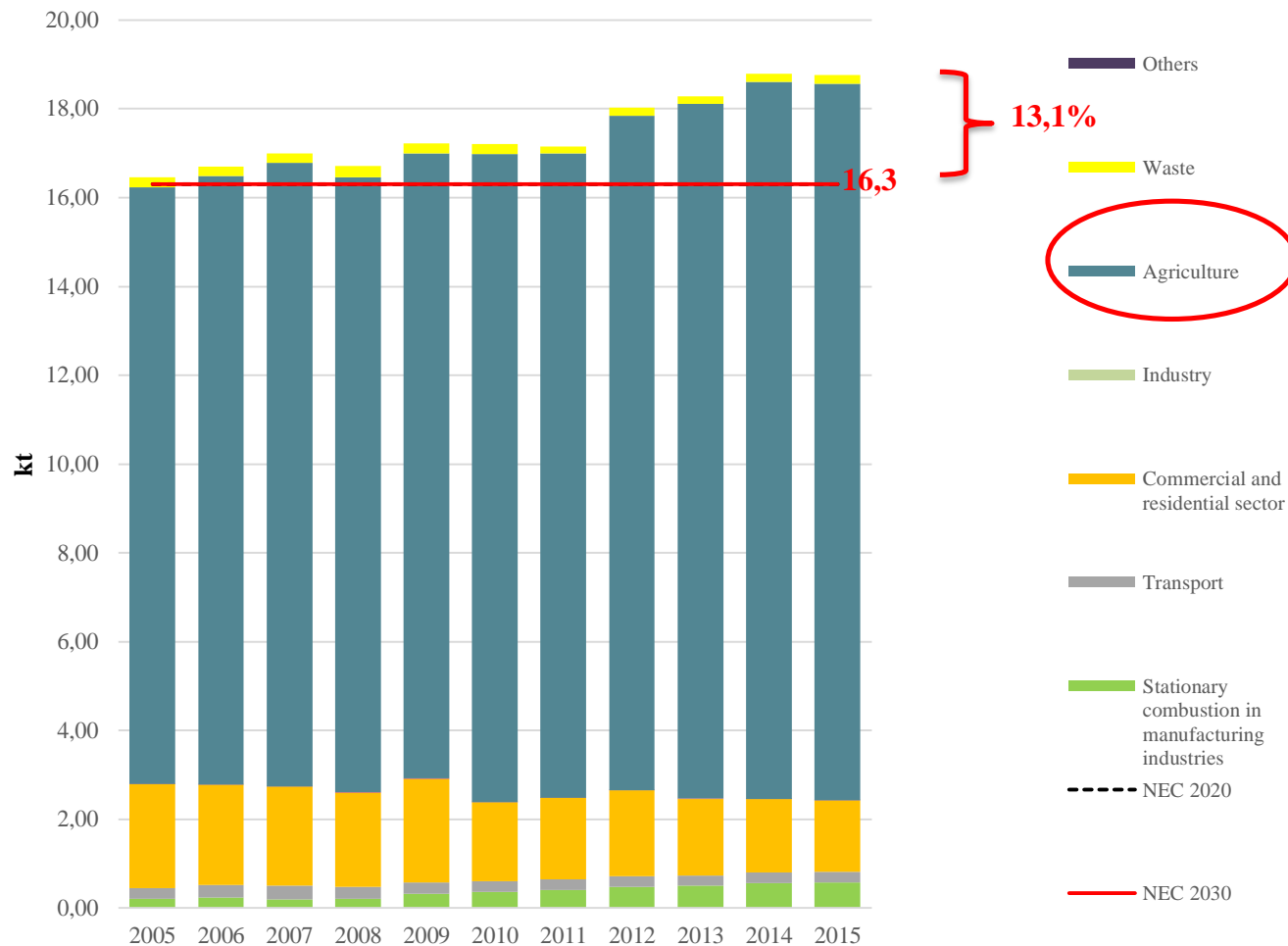
Amonjaka emisijas lauksaimniecībā 2015.gadā

■ Augkopība (Organiskā mēslojuma un minerālmēslojuma lietošana)

■ Lopkopība (Kūtsmēslu apsaimniekošana)

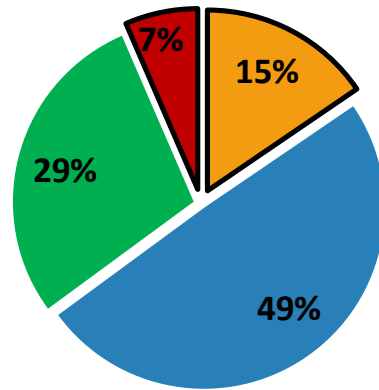
Amonjaka emisijas

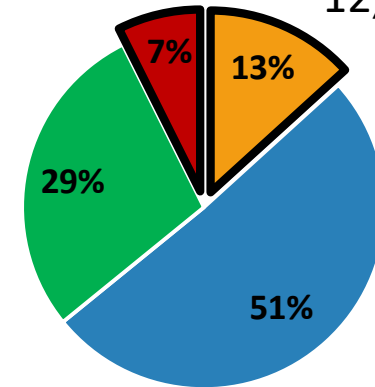
Jauno lauksaimnieku skaits samazinās

2015-2020: 27 milj. EUR

2012.gads:
13,9 tūkst.

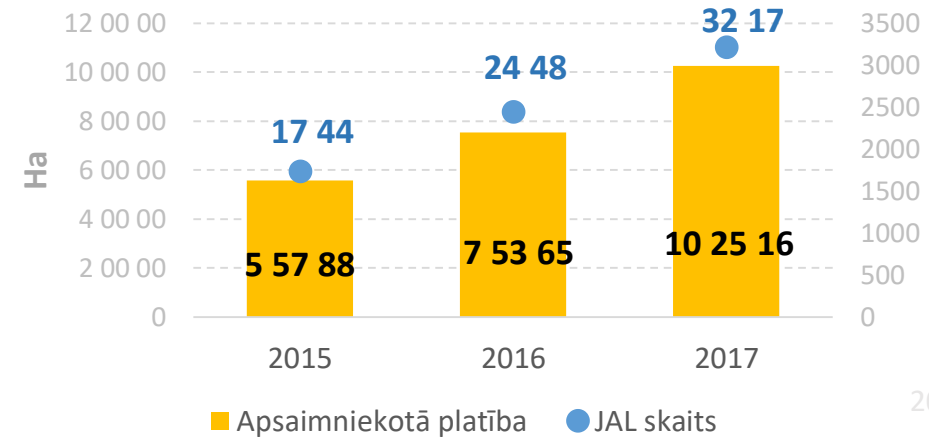

2016.gads:
12,5 tūkst.

Lauku attīstības programmas ietvaros, piešķirot atbalstu jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības sākšanai, **atbalstīti 395 jaunie** lauksaimnieki (15,8 milj. EUR budžets).

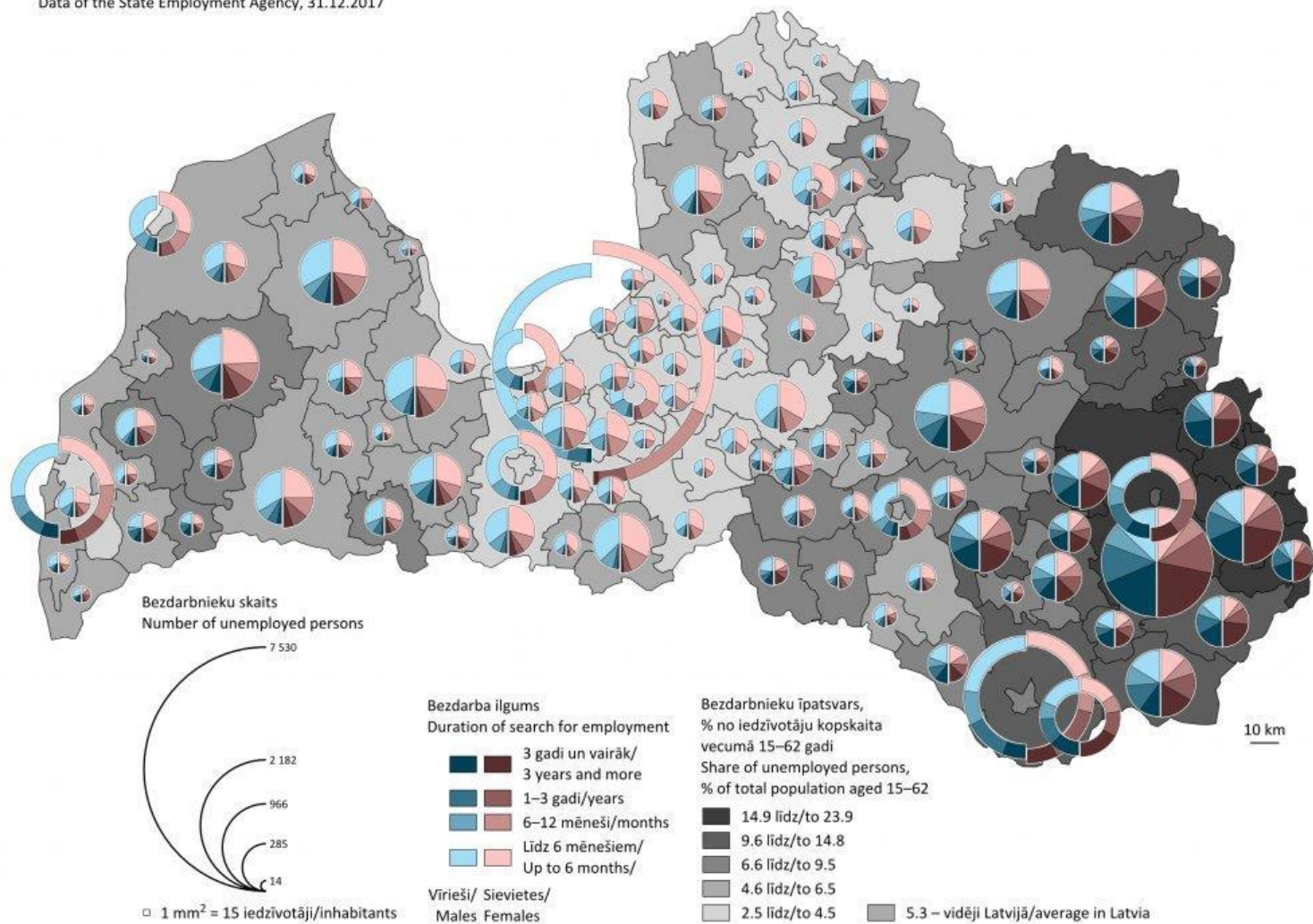
JAL pretendentu skaits un apmaksātā platība

Bezdarba līmenis reģionos atšķirīgs

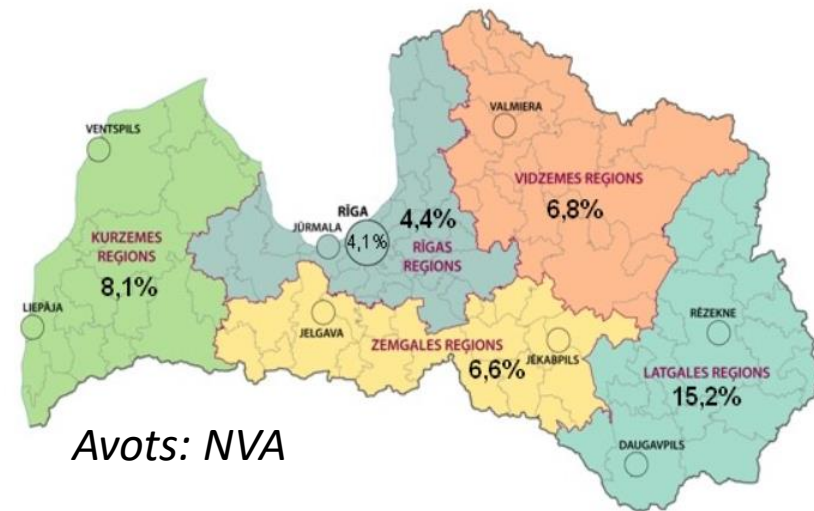
Reģistrētais bezdarbs
Registered unemployment

Nodarbinātības valsts aģentūras dati, 31.12.2017.
Data of the State Employment Agency, 31.12.2017

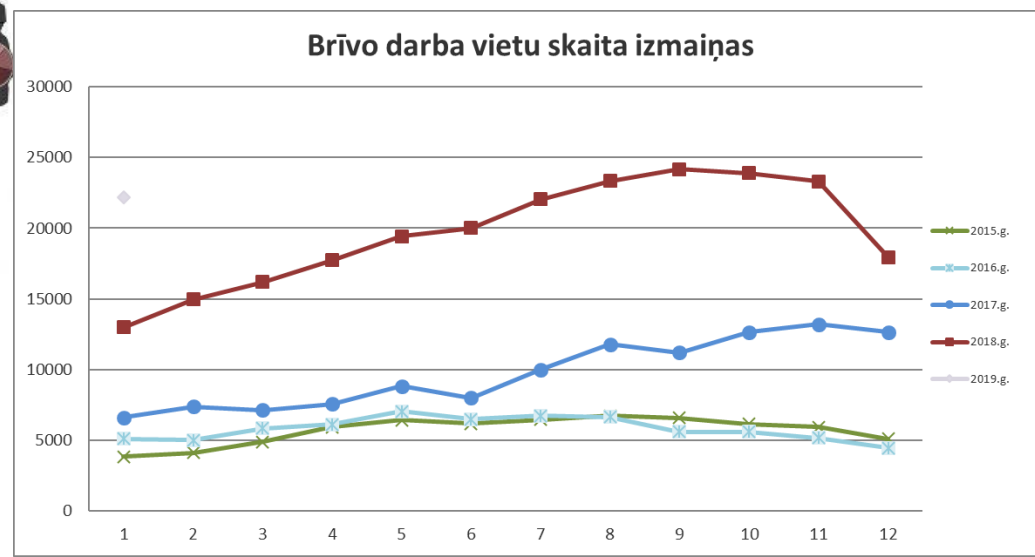

Avots: CSP

Reģistrētā bezdarba līmenis valstī 2019.gada 28.februārī - 6,7%

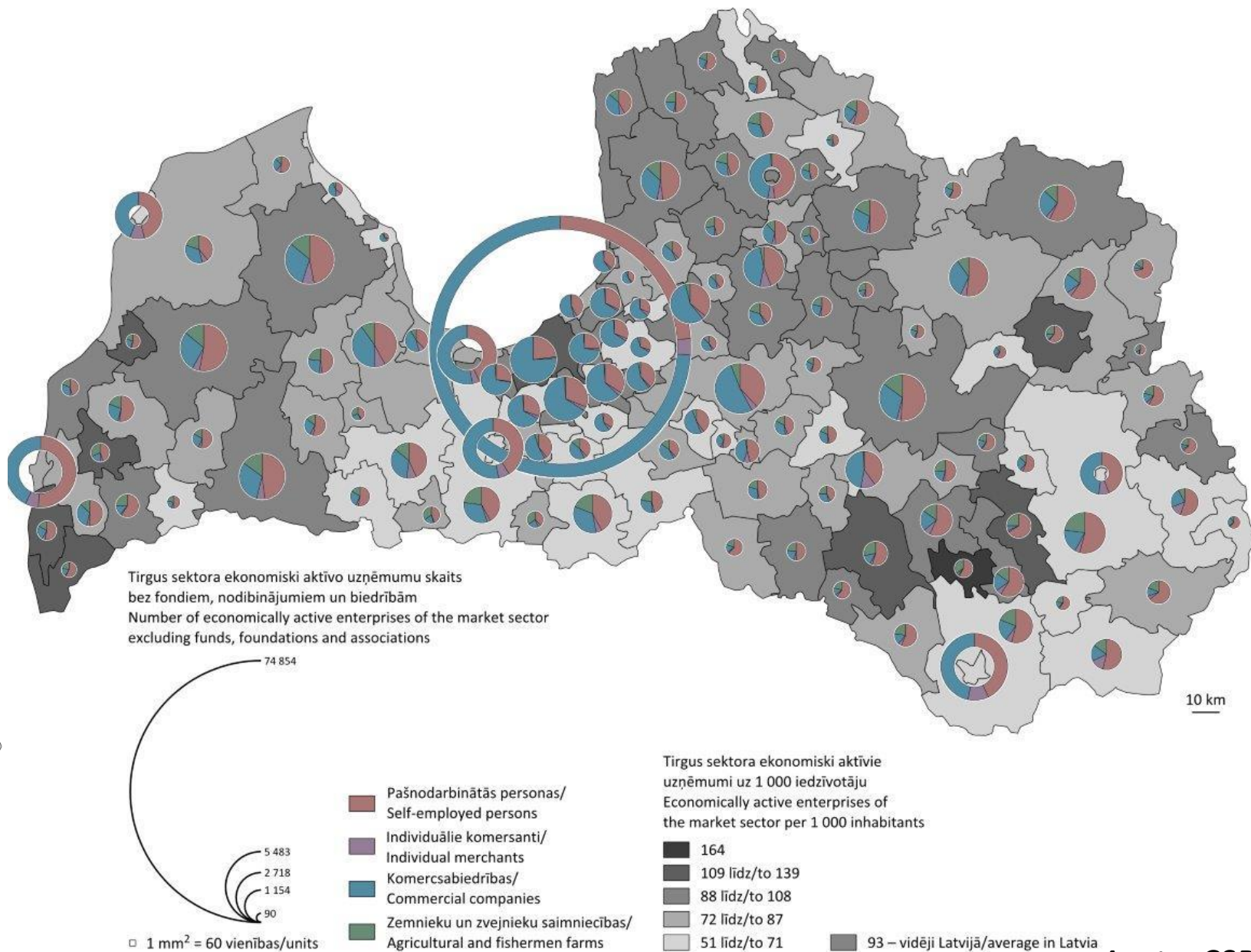
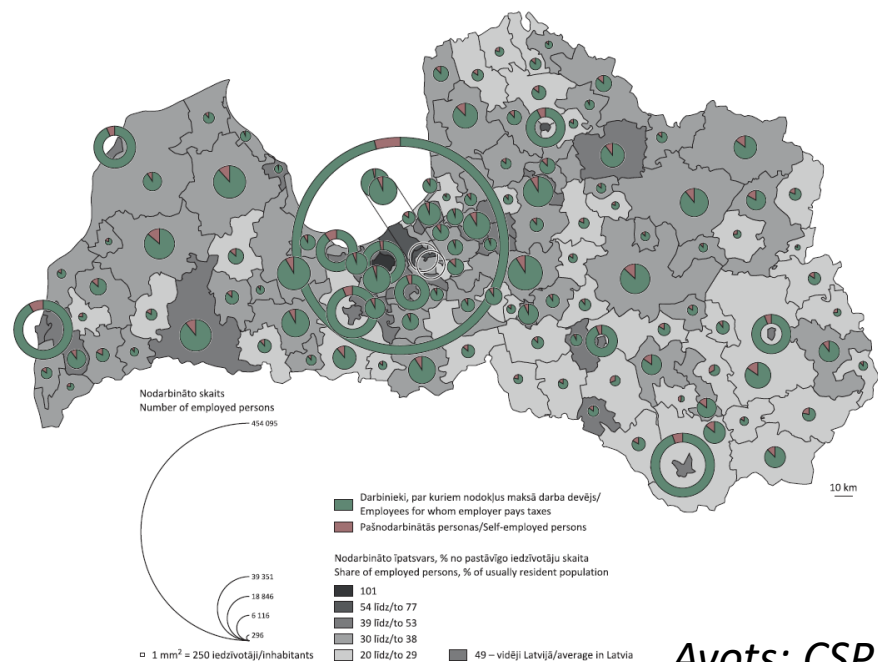

Avots: NVA

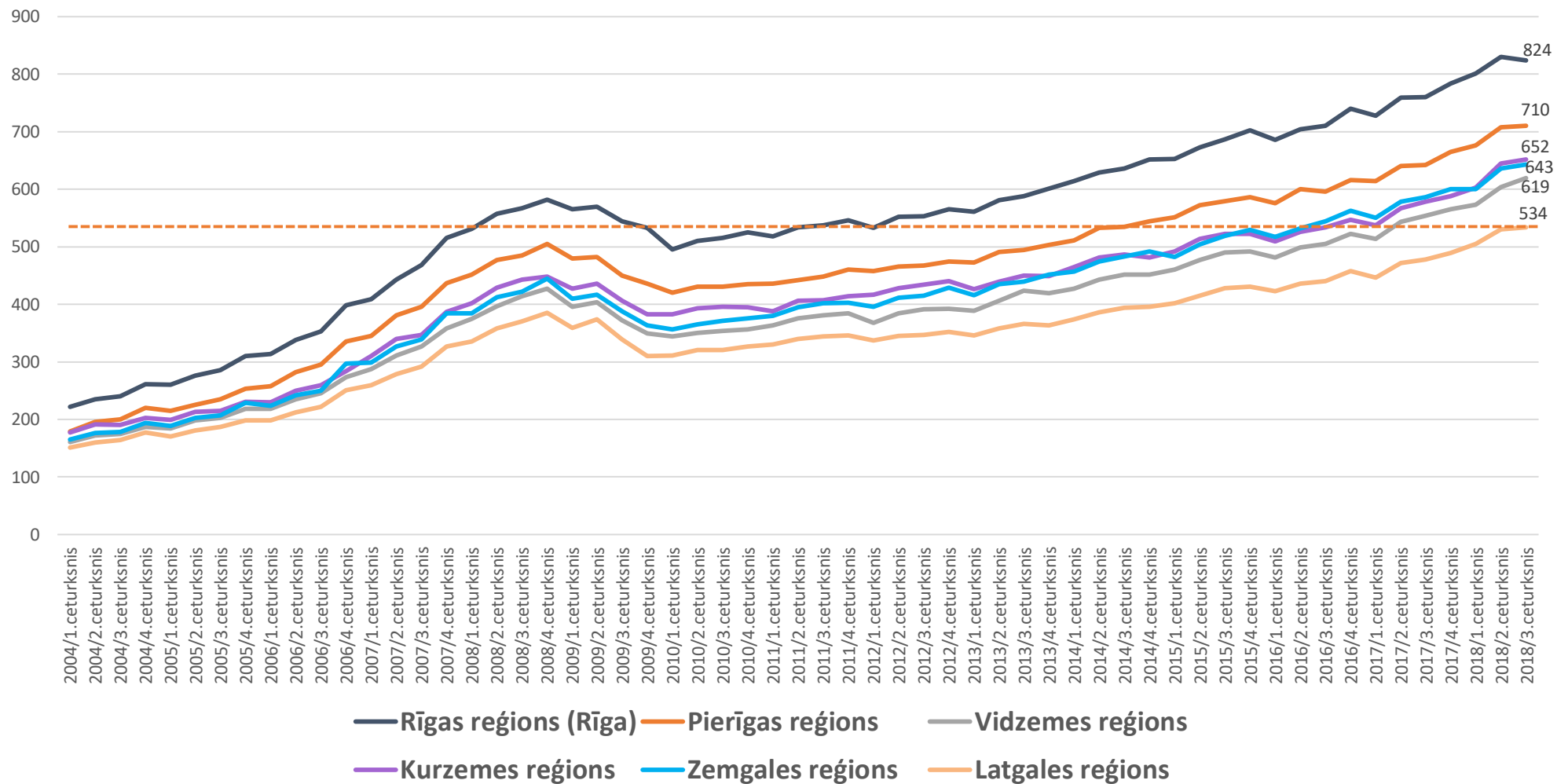
Ekonomiskā aktivitāte reģionos

Nodarbinātība pēc faktiskās darba vietas administratīvajās teritorijās; 2016

Ienākumu atšķirības reģionos

Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa statistiskajos reģionos pa ceturkšņiem, 2004.-2018.gads
(euro)

Ienākumu atšķirības reģionos

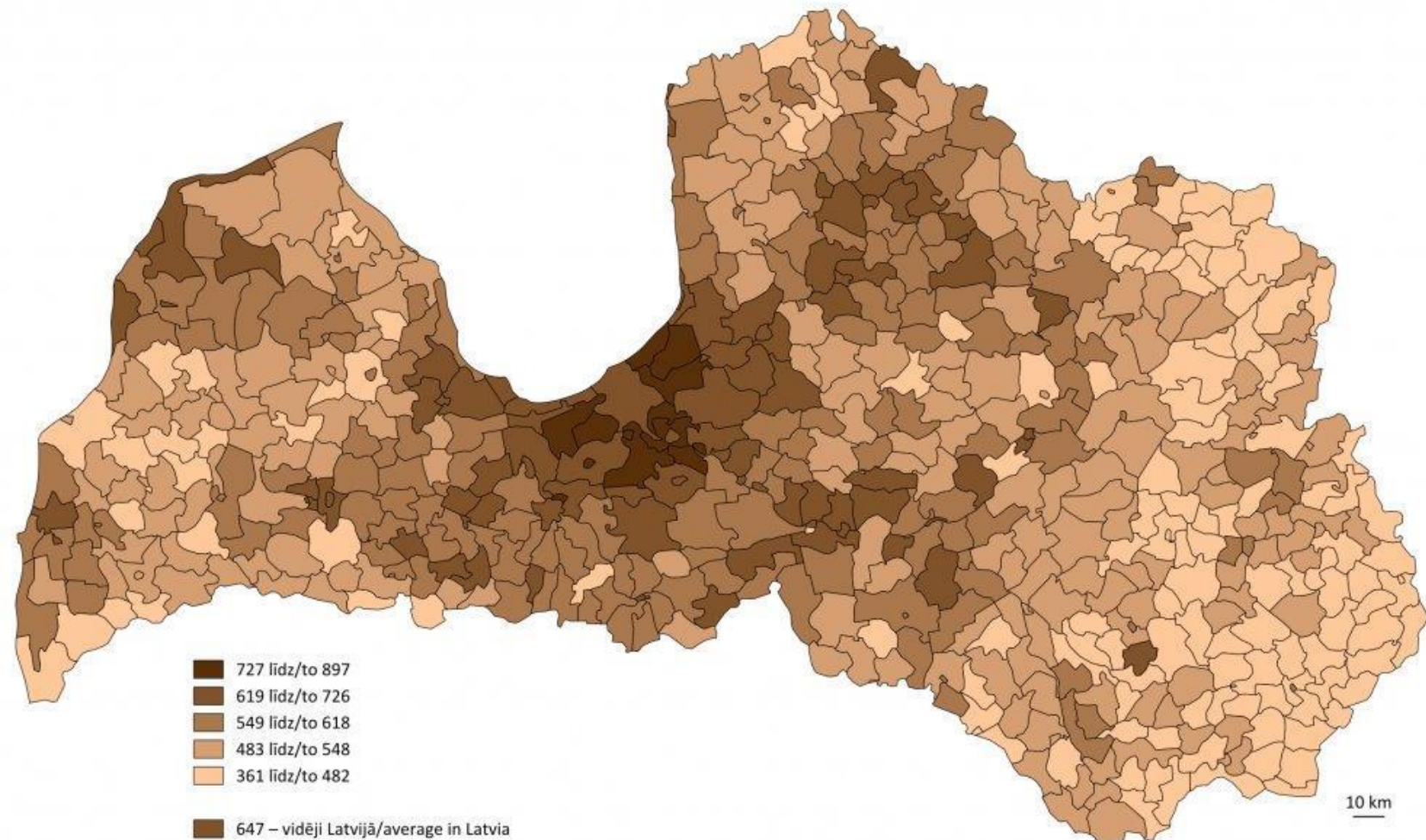
Darba ņēmēju mēneša mediānas bruto darba ienākumi 2017. gadā

Median monthly gross earnings in 2017

Euro; darba ņēmēji ietverti teritoriālajā vienībā pēc faktiskās dzīvesvietas adreses, mēneša vidējie ienākumi vismaz 49 eiro;

Valsts ieņēmumu dienesta dati un darba devēju ziņojumi par darba ņēmējiem un to ienākumiem

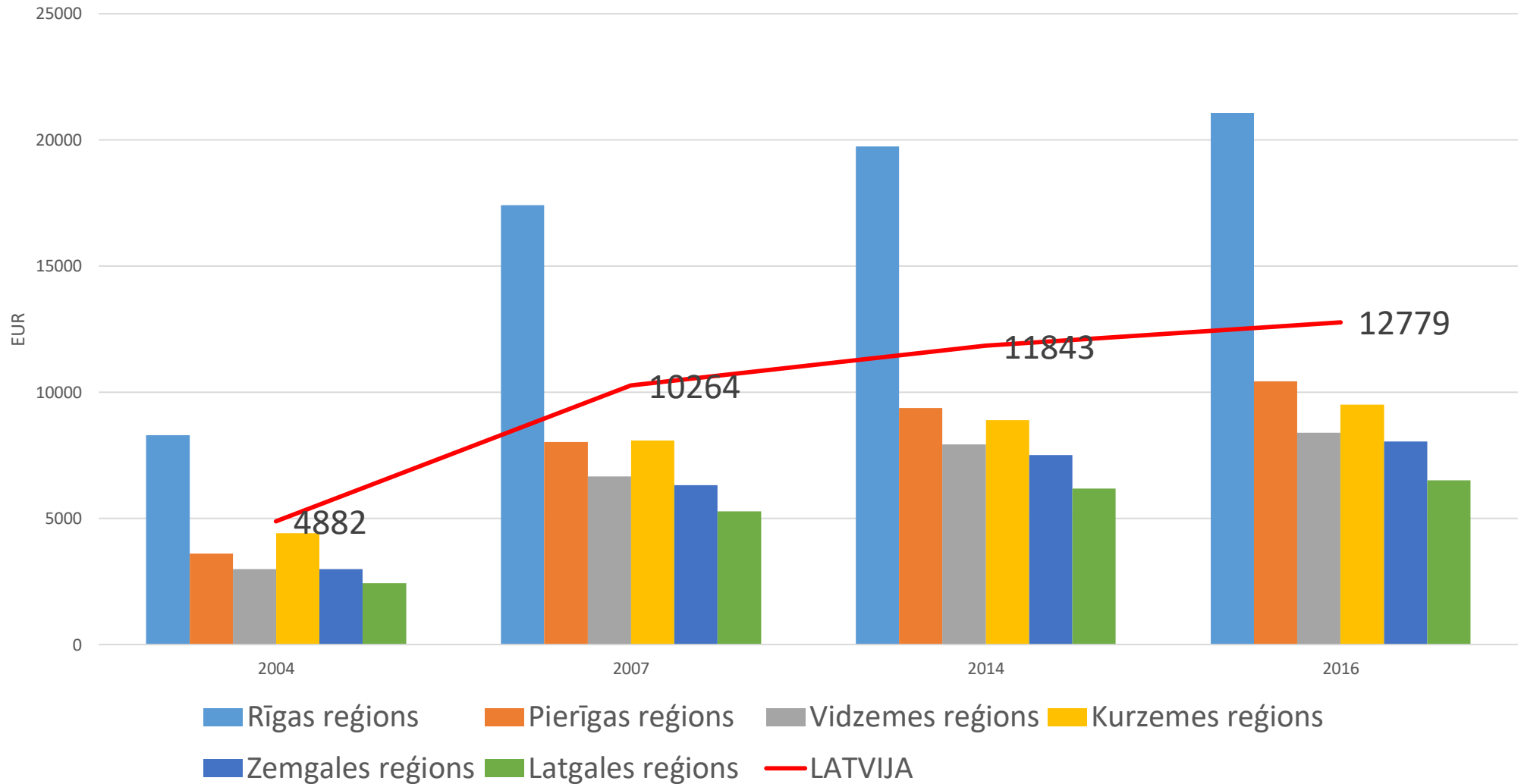
Euros; breakdown of the employee number is based on the territorial unit in which the actual residence is located in, the average monthly earnings constitute at least 49 euros; data of the State Revenue Service and employer's reports on employees and their earnings

Avots: CSP

Izaugsmes tempa atšķirības

Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos uz vienu iedzīvotāju, EUR
(faktiskajās cenās)

Ceļu infrastruktūra

Autoceļu iedalījums

Ceļu klasifikācija	Ceļu garums 31.12.2017., km				
	Ar melno segumu	Ar šķembu un grants segumu	Bez seguma	Kopā	% no visiem ceļiem un ielām
Valsts autoceļi, t.sk.,:	9 092	10 989	-	20 081	28,6%
galvenie autoceļi (A)	1 673	-	-	1 673	2,4%
reģionālie autoceļi (P)	4 626	831	-	5 457	7,8%
vietējie autoceļi (V)	2 789	10 105	-	12 894	18,4%
blakusceļi	4	53	-	57	0,1%
Pašvaldību autoceļi un ielas, t.sk.:	6 040	32 339	-	38 379	54,6%
autoceļi	1 217	28 871	-	30 088	42,8%
ielas	4 823	3 468	-	8 291	11,8%
Meža ceļi	26	10 021	1 737	11 784	16,8%
Kopā ceļi un ielas	15 158	53 349	1 737	70 244	100,0%

Avots: VAS LVC

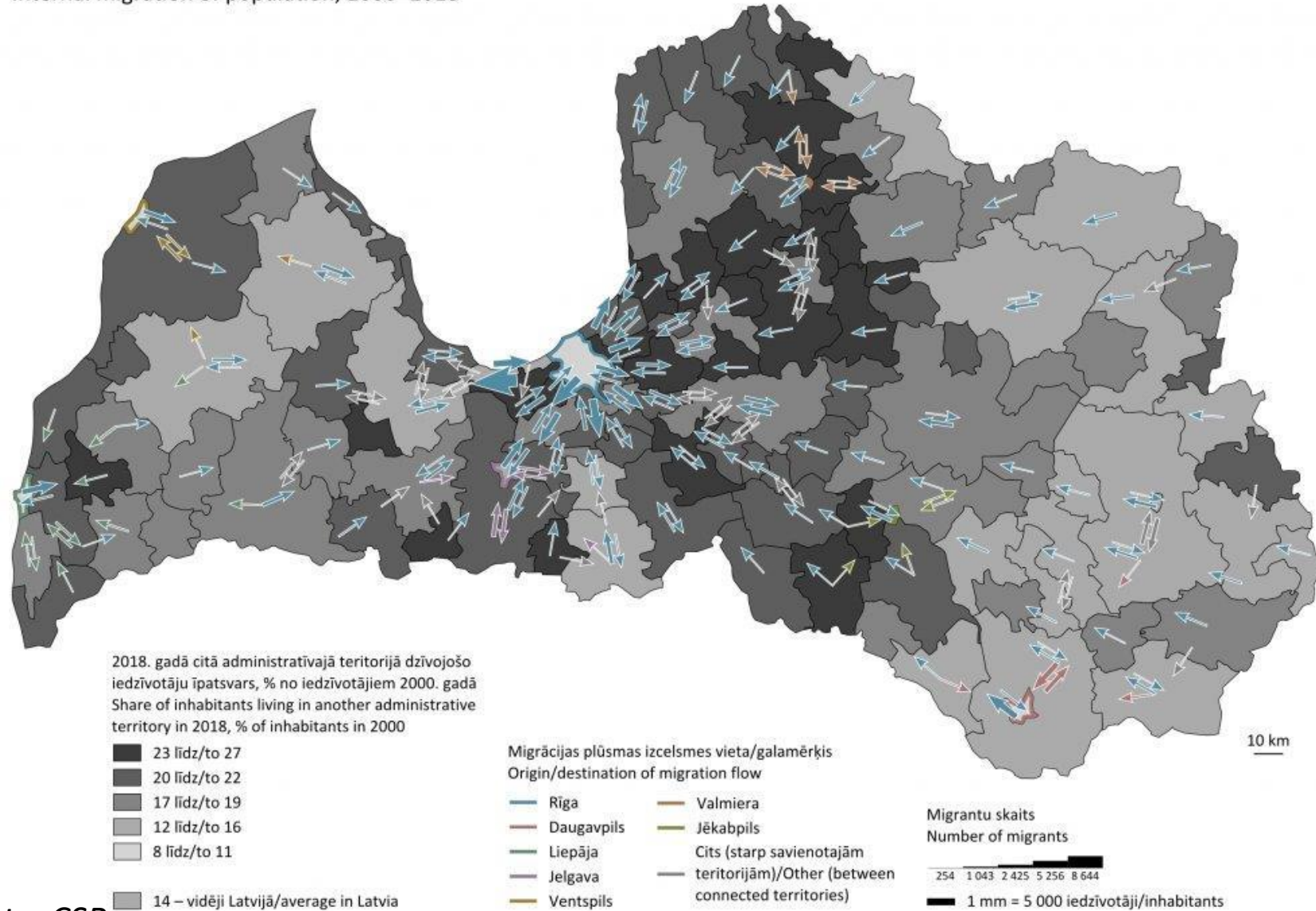
Grants segumu tehniskais stāvoklis apsekotajos autoceļos

Tehniskais stāvoklis	2015	2016	2017
	% no apsekotā	% no apsekotā	% no apsekotā
Labs	7,8	7,3	9,2
Apmierinošs	50,4	50,1	48,4
Slikts	41,8	42,6	42,3

Avots: VAS LVC

Migrācija

Iedzīvotāju iekšzemes migrācija; 2000–2018
Internal migration of population; 2000–2018

Avots: CSP

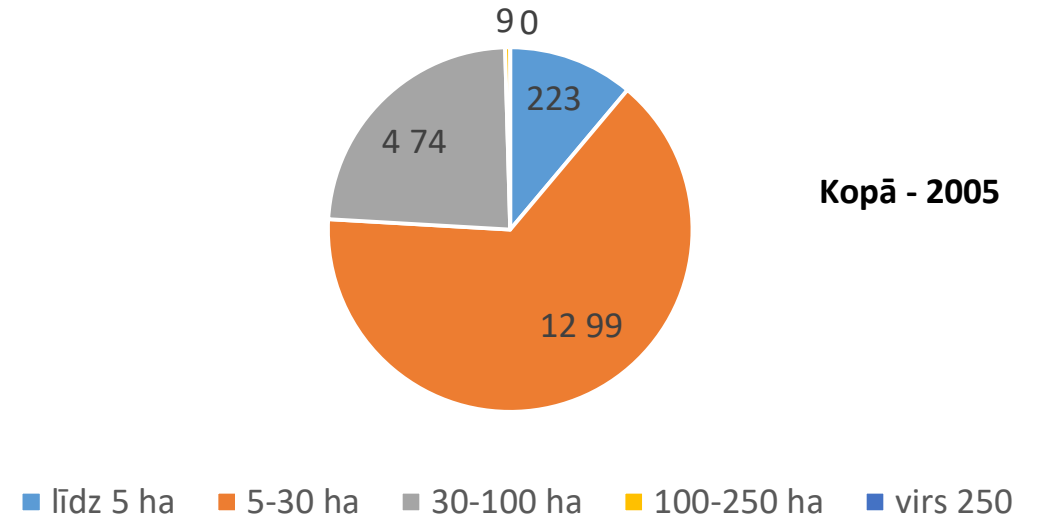
Mazo saimniecību atbalsts

Pasākumi	MLS	Mazo saimniecību atbalsts 2014-2020	IMA 2014-2020	Jauno lauksaimnieku atb. 2014-2020
MLS	12595	89	5	0
Mazo saimniecību atbalsts 2014-2020		2005	174	0
DNS 2007-2013		40		
JL 2007-2013		0		
IMA 2007-2013		55		

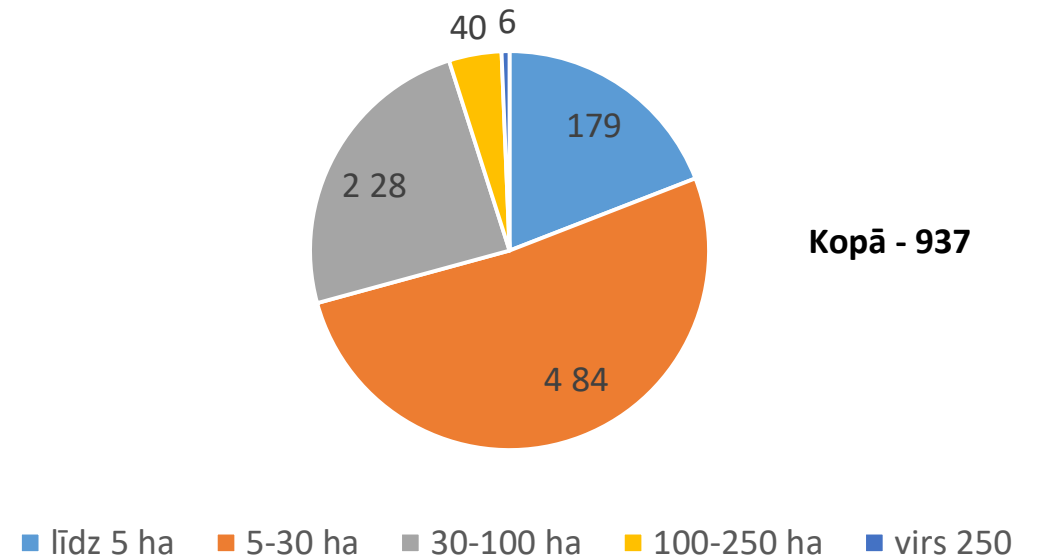
No 2005 saņēmējiem 1845 kvalificējas atbrīvojumam no akcīzes (nodrošina minimālo apgrozījumu uz ha)

Analizētajā kopā ietverti saņēmēji, kas saņem VPM/MLS un attiecīgo investīciju atbalstu

LAP 2014-2020 Mazo saimniecību atbalsta saņēmēji

LAP 2007-2013 DNS atbalsta saņēmēji

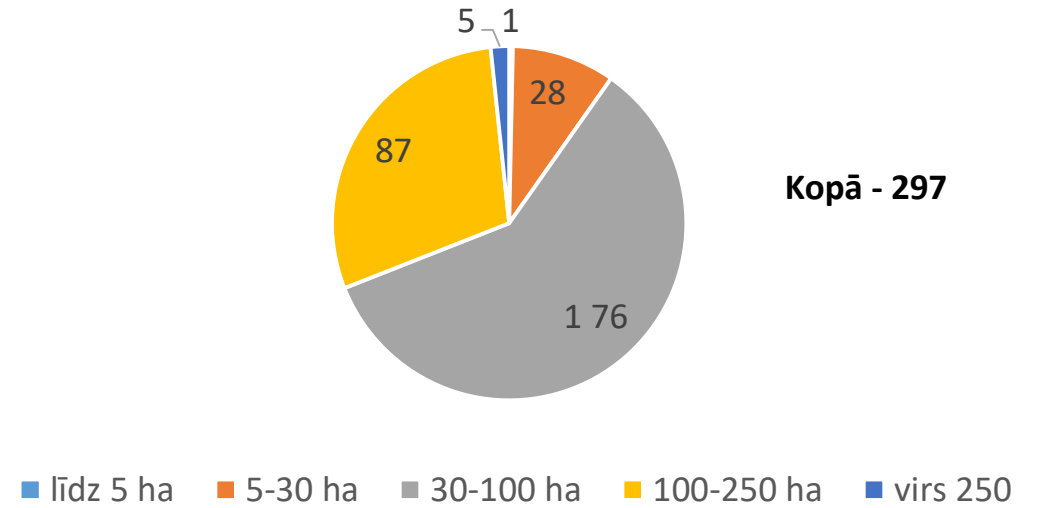

Jauno lauksaimnieku atbalsts

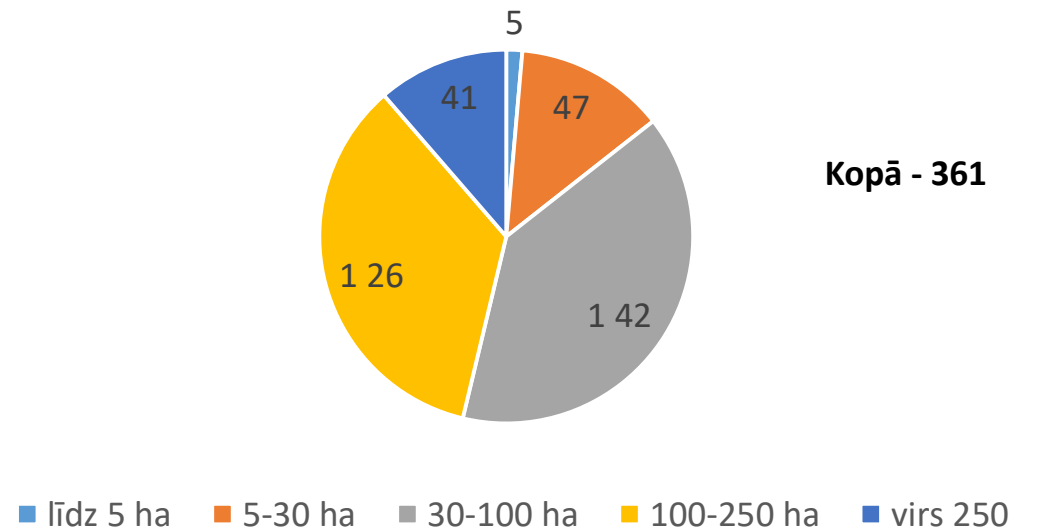
Pasākumi	Jauno lauksaimnieku atbalsts 2014-2020	IMA 2014-2020	Mazie 2014-2020	MLS
Jauno lauksaimnieku atbalsts 2014-2020	297	152	0	0
JL 2007-2013	0			
IMA 2017-2013	52			
DNS 2007-2013	1			

Analizētajā kopā ietverti saņēmēji, kas saņem VPM/MLS un attiecīgo investīciju atbalstu

LAP 2014-2020 Jauno lauksaimnieku atbalsta saņēmēji

LAP 2007-2013 Jauno lauksaimnieku atbalsta saņēmēji

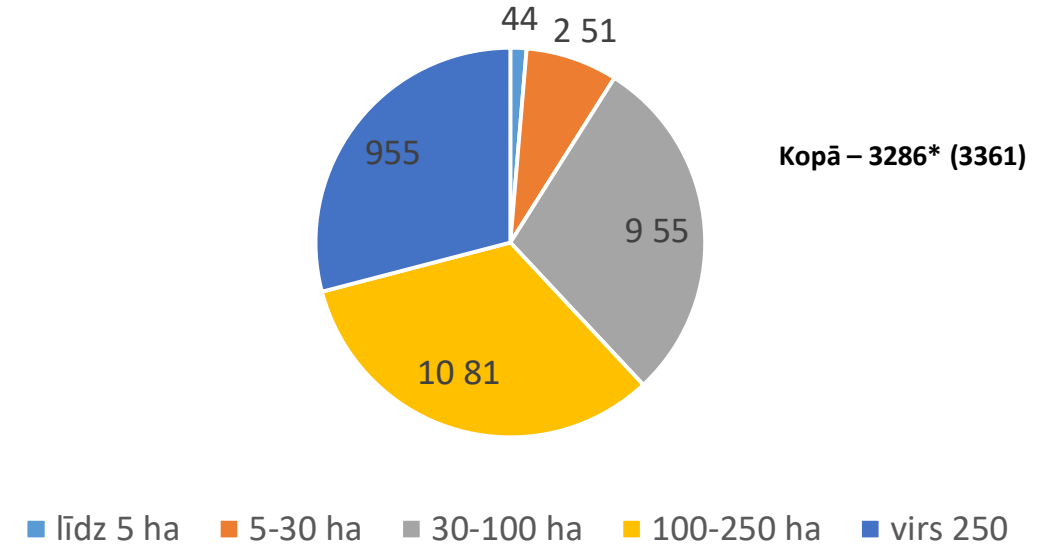

Atbalsts ieguldījumiem materiālajos aktīvos

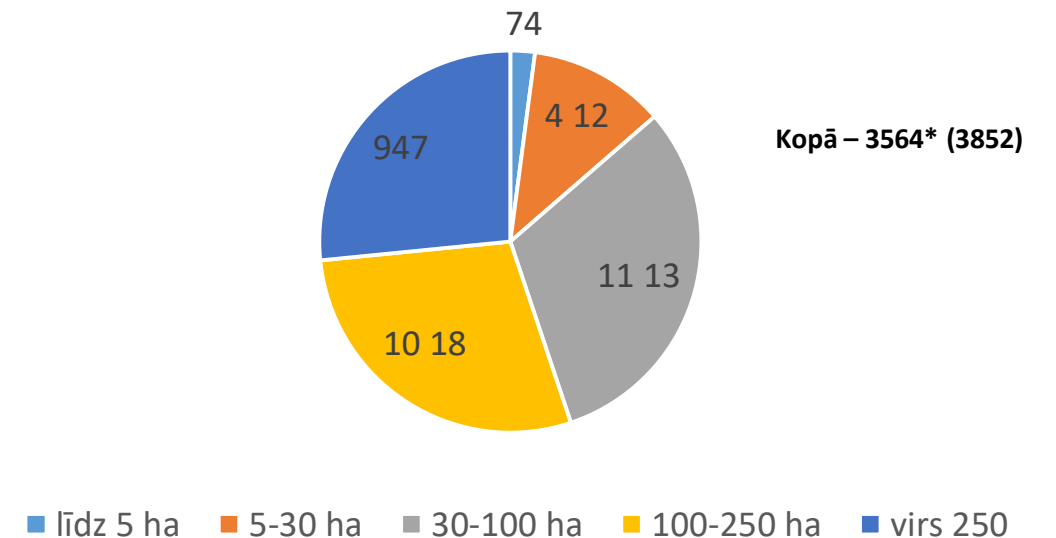
Pasākumi	IMA 2014-2020	Jauno lauksaimnieku atbalsts 2014-2020	Mazie 2014-2020	MLS
IMA 2014-2020	3286	152	174	5
JL 2007-2013	197			
IMA 2017-2013	1865			
DNS 2007-2013	88			

**Analizētajā kopā ietverti saņēmēji, kas saņem VPM/MLS un attiecīgo investīciju atbalstu*

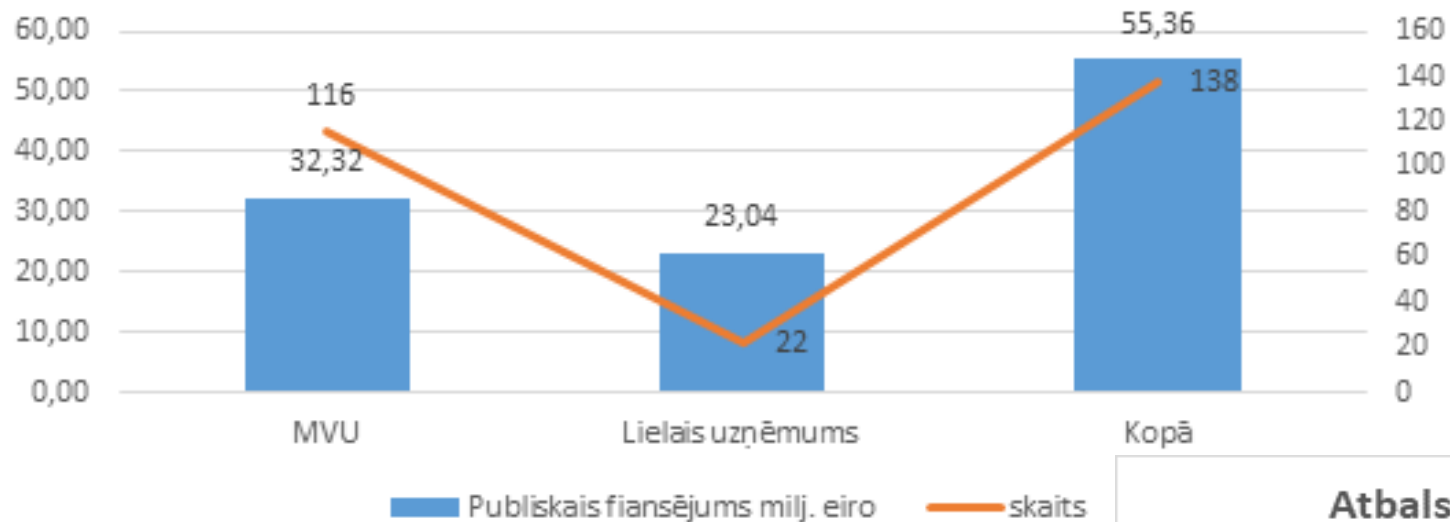
LAP 2014-2020 IMA atbalsta saņēmēji

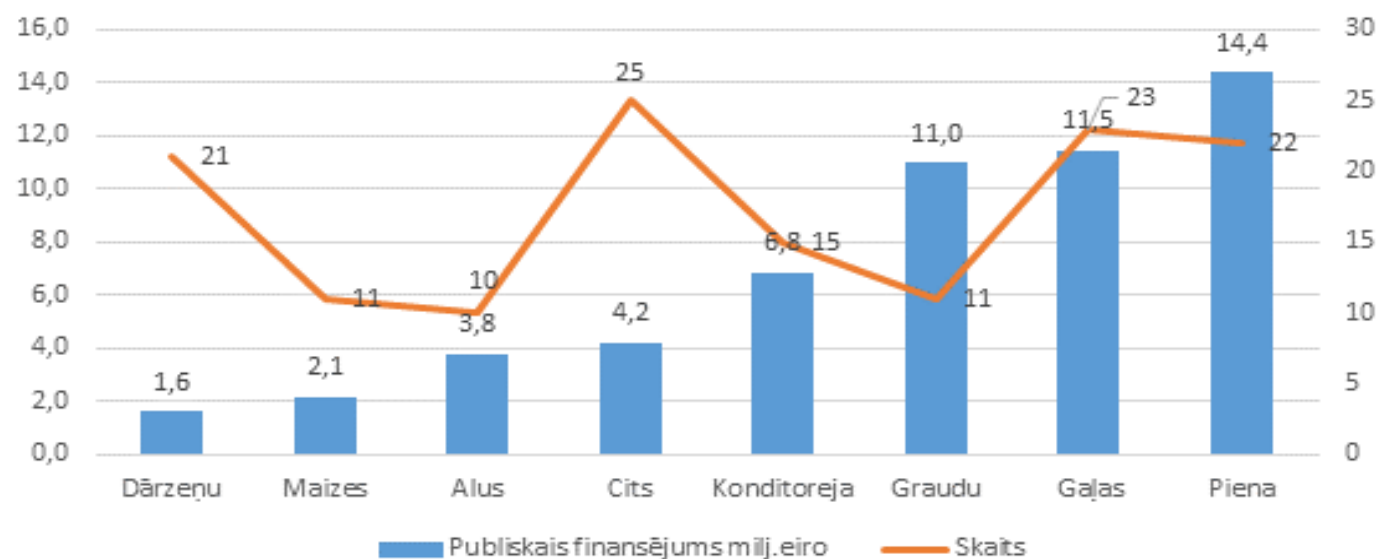
LAP 2007-2013 LSM atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēju skaits un izmantotais publiskais finansējums IMA pārstrādes investīcijās (pēc saņēmēju lieluma)

Atbalsta saņēmēju skaits un izmantotais publiskais finansējums IMA pārstrādes investīcijās (pa nozarēm)

Saimniecību grupēšana pēc lieluma

Saimniecību lielums	Ienākumi, EUR	Standartizlaide, EUR	Neto apgrozījums, EUR	Izmantotā LIZ, ha	Lauksaimniecībā nodarbinātie, LDV
Ļoti mazas*		< 4 000			
Mazas	< 12 200	4 000 - 50 000	<15 000	5 - 50	< 2
Vidējas	12 200 – 42 000	50 000 – 250 000	15 000 – 220 000	50 – 250	2 – 5
Lielas	> 42 000	> 250 000	>220 000	> 250	> 5

Saimniecību lieluma sliekšņu salīdzinājums pēc dažādiem rādītājiem, ZM aprēķini par 2016. gadu

Saimniecību lielums	Standartizlaide, EUR	Lauku saimniecību skaits Latvijā
Ļoti mazas*	< 4 000	44 000
Mazas	4 000 - 50 000	20 400
Vidēji mazas	4 000 – 15 000/ 15 000 -50 000	
Vidējas	50 000 – 250 000	2 900
Lielas	> 250 000	750
Ļoti lielas	250 000 – 500 000 / >500 000	

Saimniecību skaits pa standarta izlaides grupām, ZM aprēķini par 2016. gadu.

Jautājumi diskusijai

- Kādi kritēriji/principi jāņem vērā, veicinot konkurētspēju?
 - Teritoriālais princips:
 - Reģionalizācija (vai jāpārskata reģionalizācijas kritēriji, mērķa pasākumi?);
 - Caur LEADER pieeju, atbilstoši SVVA stratēģijām;
 - Atbalsta saņēmēju grupēšana:
 - Pēc attīstības līmeņa → atbalsts, lai veicinātu tirgus saimniecību veidošanos/konkurētspējas celšana (mazi, jauni, vidējas saimniecības, kas vēlas orientēties uz tirgu... - līdz kādam attīstības līmenim piešķirams atbalsts un par ko?);
 - Pēc specializācijas → piemēram, nozarēm, kur cita veida atbalsts ir ierobežots, vai prioritārām nozarēm;
 - Atbalstāmās investīcijas:
 - Investīciju veids:
 - Produktīvās vs. neproduktīvās;
 - Tehnika un aprīkojums vs. būvniecība;
 - Kopējas darbības;
 - Pēc piedāvātā sabiedriskā labuma → īpaši, vides un klimata mērķi, inovatīvi risinājumi;
 - Investīciju atbalsta forma:
 - Granti (t.sk., vienreizējs atbalsts (lump sum));
 - Finanšu instrumenti;
 - Grantu un finanšu instrumentu kombinācija;

Pēc diskusijas 15.04.2019.

Diskusiju secinājumi

- Pēc kā dalīt saimniecības (iespējamie kritēriji):
 - Apgrozījums (nevis SI);
 - Dalījums pēc ieņēmumiem «bezakcīzei»;
 - Specializācija vs. LIZ;
 - Nealgotais darbaspēks;
 - Reģionalizācija;
 - Vajag vismaz 3 grupas (0-70 000; 70 000 – 250 000; virs 250 000);
- Atbalsta griesti investīciju atbalstam – lai mazinātu noraidīto («zem svītras») projektu skaitu;
- Līmenī 0-70 000 atsevišķi jāizdala uzsācēji;
- Konkurētspējas pieauguma potenciāls ir mazo/vidējo saimniecību segmentā (investēt tur, kur zema produktivitāte, lai veicinātu);
- Uzsācēji jebkurā jomā – izmantojot LEADER;
- Lielo saimniecību atbalsts – tikai eksporta veicināšanai;
- Mazie/vidējie – kompleksi investīciju atbalsta risinājumi;
- **Investīciju mērķēšana atbilstoši saimniecību grupai, nosakot arī konkrētu sasniedzamu mērķi;**

Diskusiju secinājumi

- Atbalsts jākoncentrē tur, kur potenciāls iespējami lielākai atbalsta atdevei (tiem, kam ir kur augt);
- Jāvērtē, ko ir rentabli darīt «mazajās» platībās, lai nemotivētu nesaprātīgu investēšanu;
- Pārstrādes atbalsts, lai palielinātu pievienotās vērtības produktu īpatsvaru eksporta struktūrā (lai neeksportētu izejvielu);
- Atbalsts nišas produktu ražošanai pārstrādes jomā;
- Pārstrādes aploksnes dalīšana vietējā tirgus ražotājiem (bet jāvērtē ilgtspēja – vai izdzīvos) un eksporta produktu ražošanai (lielajiem uzņēmumiem);
- Pārstrādē jāpatur vietējās izejvielas kritērijs;
- Katrai nozarei jāvērtē, kas stiprināms pārstrādes jomā;
- Bioloģiskās izejvielas trūkums, jo ir apstiprināts stratēģiskais projekts piena nozarē, bet apturēta pieteikšanās bioloģiskajam atbalstam;

Diskusiju secinājumi

- LEADER – laba iespēja nišas produktu ražošanas (pārstrādes) veicināšanai un mājražotājiem;
- Jāsaglabā reģionalizācija;
- Iespējamie reģionalizācijas kritēriji:
 - Augsnes auglība (iespējams, kā kritērijs projektu atlasē);
 - Klimatiskiem apstākļi;
 - Attālums līdz Rīgai;
 - Saimniecību skaits;
 - Dzīvnieku skaits;
- Vai vajadzīgs atbalsts tur, kur visu jau noregulējis tirgus?
- Nepieciešams atbalsts meža atjaunošanai;
- Meliorācija – jāskata sistēmu griezumā, līdz pat ūdens gala noteces punktam (īpaši, kur iesaistītas pašvaldības);
- Meliorācija – jāņem vērā vides aspekti;
- Meliorācija – kā risināt ne tikai ūdens pārpalikuma, bet arī trūkuma aspektus (sausuma laikā);
- Investīciju veidi – viedās tehnoloģijas un automatizācija, lai risinātu darbaspēka trūkuma problēmu;

Padziļinātas analīzes vajadzības

- Nepieciešama investīciju analīze pēc ieguldījumu veida un teritoriālā dalījuma;
- Izvērtēt nodrošinājuma līmeni augļu/dārzeņu jomā;
- Analīze pārtikas nozarē: produktivitāte/efektivitāte, eksports;
- Meliorācija – vērtēt reģionāli un saimniecību lieluma griezumā;

Mājas darbs

- Saimniecību dalījums:
 - Cik grupās (norādot intervālus) un pēc kādiem rādītājiem;
- Vai atbalsts piešķirams arī uzsācējiem (ne tikai attīstībai), ar kādiem nosacījumiem?
- Pēc kādiem kritērijiem īstenojama reģionalizācija?
- Noteikt vajadzības konkrētai nozarei konkurētspējas veicināšanai (t.sk., pārstrādei atbilstoši nozarei).